Kaksois- ja monikansalaisuus Suomessa

Sirre Bojang, Maria Amani ja Panu Puhakka
Familia ry
Helsinki 7.11.2025

Kaksois- ja monikansalaisuus Suomessa

Tiivistelmä

Familia toteutti vuoden 2024 heinäkuussa kyselyn kaksois- ja monikansalaisuudesta Suomessa. Kysely oli suunnattu henkilöille, joilla oli perhetaustansa perusteella kaksois- tai monikansalaisuus, mahdollisuus hakea sellaista sekä vanhemmille, joiden lapsilla on kaksois- tai monikansalaisuus tai mahdollisuus hakea sellaista. Kyselyn tarkoituksena oli ymmärtää paremmin kahdenkulttuurin perheiden yhteiskunnallista asemaa ja kaksois- ja monikansalaisuutta Suomessa.

Kaksois- ja monikansalaisuuden ymmärtämisen tärkeys korostui Petteri Orpon hallitusohjelman myötä, koska hallitusohjelman mukaisesti hallitus selvittää ”mahdollisuutta siirtyä kaksoiskansalaisuusjärjestelmän osalta vastavuoroisuusperiaatteeseen, huomioiden lapsen oikeudet ja perheoikeudelliset kysymykset” (Sisäministeriö, 2025). Kaksoiskansalaisuutta koskevien lakimuutosten valmistelusta päätetään selvityksen valmistuttua. Selvitys on kirjoittamisen hetkellä mitä ilmeisimmin käynnissä. Familia halusi kyselyn avulla tuottaa taustatietoa tähän liittyvään vaikutustyöhön sekä lisätä ymmärrystä kaksois- ja monikansalaisuuden merkityksestä.

Kyselyä jaettiin avoimesti Familian sosiaalisen median kanavien kautta ja siihen pystyi vastaamaan anonyymisti suomeksi tai englanniksi. Kyselyyn vastasi yhteensä 83 henkilöä. Vastaajista lähes 80 % oli naisia, 18,1 % miehiä ja 2,4 % vastaajista ei halunnut sanoa. Puolet vastaajista oli 30–39-vuotiaita ja viidesosa 40–49-vuotiaita. Vastaajat edustivat 33 synnyinmaata. Erilaisia kaksois- ja monikansalaisuuden yhdistelmiä oli yli 20. Kyselyyn vastanneista hieman yli puolella oli vastaamisen hetkellä kaksoiskansalaisuus, yhdellä vastaajalla oli kolme kansalaisuutta ja lopuilla oli yksi kansalaisuus.

Tässä raportissa analysoidaan kyselyn tulokset. Kyselyn perusteella kaksois- ja monikansalaisuudella on merkitystä yksilön identiteetille ja ryhmään kuulumisen kokemukselle. Lisäksi kaksois- ja monikansalaisuuksien nähtiin mm. lisäävän lapsen tulevaisuuden mahdollisuuksia, vaikuttavan lapsen identiteettiin ja yhteyteen toiseen kulttuuriin, vahvistavan lapsen siteitä toiseen kotimaahan, helpottavan kansainvälistä matkustamista sekä helpottavan perhe- ja sukulaisuussuhteiden ylläpitoa. Aikuisten osalta kaksois- ja monikansalaisuuden hyödyt liittyivät mm. matkustamisen vapauteen, poliittisiin oikeuksiin, sosiaaliturvaan sekä kansainvälisiin työ- ja yrittäjyysmahdollisuuksiin.

Summary

In July of 2024 Familia carried out a survey on dual and multiple citizenships in Finland. The survey was targeted towards people who, due to family relations, had dual or multiple citizenship, the possibility to apply for it, and to parents who had children who had more than one citizenship or were eligible for another citizenship. The goal of the survey was to better understand the social status of intercultural families and dual- and multiple citizenship in Finland.

The importance of understanding the meaning of dual and multiple citizenships became important due to the government programme of Petter Orpo's government, which aims to "assess the possibility of moving to a reciprocal agreement regarding the dual citizenship system" (Ministry of Interior, 2025). At the time of the writing the assessment is in process and the work on drafting new legislation on dual citizenship is set to begin after the assessment has been finalized. With the survey Familia set out to produce information to support advocacy work on this matter and to increase understanding on dual and multiple citizenships.

The survey was shared openly via Familia's social media accounts, and anyone could anonymously answer the survey. It was available both in Finnish and English. Eighty-three people answered the survey altogether. Out of the respondents almost 80 % were women, 18,1 % were men and 2,4 % did not wish to disclose their gender. Half of the respondents were 30–39-year-olds, with a quarter making up 40–49-year-olds. Respondents had thirty-three countries of birth, and over twenty different combinations of dual or multiple citizenships. At the time of answering little more than half of the respondents had a dual citizenship, one respondent had three citizenships, and the rest had one.

This report analyses the data produced with the survey. Based on the answers dual and multiple citizenship is a significant factor to a person's identity, national identity, and the experience of belonging to a certain group. Furthermore, in case of children who have dual or multiple citizenships benefits included, among other things, increased study and work opportunities, effects on children's identity, connection to both cultures, ease of international travel, strengthens ties to the other home country, and the ability to maintain family relations with relatives living outside of Finland. For adults the benefits included, among other things, ease of international travel, political rights, social security, and international work and entrepreneurship opportunities.

Sisällysluettelo

1. Johdanto 4
1.1 Taustaa 4
1.2 Kyselystä 4
1.3 Osallistujat 7
2. Tulokset 11
2.1 Aikuisten kaksois- ja monikansalaisuus 14
2.2 Aikuisten kaksois- ja monikansalaisuuden merkitys 23
2.3 Lapset 26
2.3.1 Lasten kaksois- ja monikansalaisuus 26
2.3.2 Lasten kaksois- ja monikansallisuuden merkitys 28
2.4 Mahdolliset muutokset koskien kaksois- ja monikansalaisuutta 32
3. Yhteenveto ja johtopäätöksiä 37
4. Familian kaksoiskansalaisuusidentiteettiä tukeva työ 39
5. Muuta huomioitavaa kyselystä 40
6. Lähdeluettelo 41

1. Johdanto

1.1 Taustaa

Kaksoiskansalaisuudesta puhuttaessa tarkoitetaan henkilöä, jolla on samanaikaisesti kaksi tai useampia kansalaisuuksia (Sisäministeriö 2025). Suomessa kaksoiskansalaisuus on ollut mahdollinen vuodesta 2003 lähtien Kansalaisuuslain (359/2003) voimaan astumisen myötä. Ennen vuotta 2003 kaksoiskansalaisuus oli mahdollinen erityistapauksissa. Kaksoiskansalaisuuteen vaikuttaa luonnollisesti kuitenkin myös toisen valtion lainsäädäntö, joten henkilö saattaa Suomen kansalaisuuslaista huolimatta joutua valitsemaan kansalaisuuksien välillä (Sisäministeriö 2025).

Sisäministeriön mukaan vuoden 2022 lopussa Suomessa asui vakituisesti 159 966 henkilöä, joilla oli Suomen kansalaisuuden lisäksi toisen maan kansalaisuus. Suurimpia kaksoiskansalaisuusryhmiä olivat Venäjän (37 813), Ruotsin (10 048), Somalian (8393), Viron (7821) sekä Irakin (7531) kansalaiset (Sisäministeriö 2025).

Venäjän hyökkäys Ukrainaan vuonna 2022 aiheutti politiikassamme keskustelua kaksoiskansalaisuudesta. Esimerkiksi YLE uutisoi vuonna 2023 eduskunnassa tekemästään kyselystä, jossa Suomen ja Venäjän kaksoiskansalaisuuden kieltäminen oli saanut yllättävän paljon kannatusta hallituksen kansanedustajilta (YLE & Tolkki 2023). Sisäministeriön mukaan hallitusohjelman tavoitteisiin kuuluva selvitys mahdollisuudesta siirtyä kaksoiskansalaisuusjärjestelmän osalta vastavuoroisuusperiaatteeseen on valmisteilla (sisäministeriö, 2025). Huomioitavaa on, että lainsäädäntöön vaikuttavat Suomea sitovat kansainväliset sopimukset, keskeisimpänä eurooppalainen yleissopimus kansalaisuudesta. Sopimuksen mukaan kansalaisuudesta säädettäessä on huomioitava, etteivät määräykset aiheuta sukupuoleen, uskontoon, alkuperään, ihonväriin tai kansalliseen tai etniseen alkuperään perustuvaa syrjintää (Sisäministeriö 2025.)

Familian tavoitteena on kahden kulttuurin perheiden ja yksilöiden aseman edistäminen yhteiskunnassamme. Halusimme raportilla kartoittaa kaksoiskansalaisuuteen kelpuutettavien kahdenkulttuurin perheiden aikuisten ja lasten tilannetta ja asenteita aiheesta vaikuttamistyömme tueksi ja ymmärryksen lisäämiseksi.

1.2 Kyselystä

Kysely toteutettiin vuoden 2024 heinäkuun aikana (1.7–21.7.). Kyselyn avulla pyrittiin keräämään tietoa kahdenkulttuurin perheiden asenteista ja tilanteesta liittyen kaksoiskansalaisuuteen, sen omaamiseen ja hakuprosessiin. Kysely kohdistettiin henkilöille, joilla oli perhetaustansa perusteella

kaksois- tai monikansalaisuus, tai mahdollisuus hakea sitä. Kyselyyn sisällytettiin myös vanhemmat, joiden lapset olivat kelpuutettuja perhetaustansa vuoksi hakemaan kaksoiskansalaisuutta. Kyselyä jaettiin avoimesti Familian sosiaalisenmedian kanavien kautta ja se toteutettiin anonyymisti suomeksi ja englanniksi.

Kysely koostui kahdestatoista eri osiosta. Ensimmäisessä osiossa kartoitettiin perustietoja vastaajien iästä, sukupuolesta, tämänhetkisestä kansalaisuudesta, synnyinmaasta sekä vastaajien vanhempien synnyinmaasta. Vanhempien synnyinmaan ja kansalaisuuksien vastauksia ei sisällytetty datan analysointiin johtuen vastausten kyseenalaisesta relevanttiudesta suhteessa tutkimuksen päämäärään.

Kyselyn toisessa osiossa selvitettiin vastaajien tämänhetkistä tilannetta kaksois- tai monikansalaisuuden suhteen. Kysymyksillä kartoitettiin, jos vastaajilla oli ollut syntymästä lähtien kaksi kansalaisuutta tai jos he olivat Suomen kansalaisia, joille oli myöhemmin myönnetty lisäksi toinen tai toisia kansalaisuuksia. Kysymyksiin sisällytettiin myös, jos vaihtoehtoisesti vastaaja oli ollut jonkun tai joidenkin muiden maiden kansalainen, jolle oli myöhemmin myönnetty Suomen kansalaisuus. Osio selvitti vastaajien mahdollista halukkuutta tai haluttomuutta useamman kansalaisuuden hankkimiseen ja syitä tähän. Osion lopussa vastaajilta kysyttiin, miten tai millä perusteella heillä olisi oikeus saada kaksois- tai monikansalaisuus, ja miten heidän tulisi konkreettisesti toimia sen saamiseksi. Tällä kartoitettiin mahdollista kokemusta hakuprosessin monimutkaisuudesta tai työllistävyydestä.

Kyselyn seuraavat kuusi osiota koskivat aikuisia, joilla oli perhetaustansa perusteella kaksois- tai monikansalaisuus, tai mahdollisuus hakea sitä.

Osiossa kolme vastaajilta kartoitettiin kansalaisuus oikeuksien perusteiden lisäksi, jos he ovat luopuneet joistakin kansalaisuuksistaan ja mitä he olivat konkreettisesti tehneet hakiessaan useampaa kansalaisuutta.

Kyselyn neljäs osio käsitteli useamman kansalaisuuden merkitystä yksilön identiteetille. Vastaajilta kysyttiin, mihin kansalaisuuteen he kokevat identifioituvansa ja missä määrin. Vastaajilta kysyttiin myös, jos useamman maan kansalaisuudella on vastaajien kokemuksen mukaan ollut vaikutusta heidän identiteettiinsä, tai ammatilliseen identiteettiin. Kaksois- ja monikansalaisuus laajentaa yksilön identiteetin rakentumista tarjoten mahdollisuuden kokea yhteenkuuluvuutta ja osallisuutta useamman ryhmän jäsenenä (Bauböck & Haller, 2021 p.34). Kansalaisuuden omaaminen voi vaikuttaa positiivisesti kokemukseen useampaan kulttuuriryhmään kuulumisesta luoden monipuolisemman käsityksen itsestä osana eri yhteisöjä. Vastaajat pystyivät avaamaan kansallisen identiteetin kokemuksiaan tarkemmin osion avoimessa osuudessa.

Kyselyn viidennessä osiossa selvitettiin kaksois- ja monikansalaisuuden omaamisen henkisiä ja käytännön merkityksiä. Osio sisälsi vapaaseen liikkumiseen, työnsaantiin, opiskeluun ja poliittiseen osallisuuteen liittyviä kysymyksiä. Vastaajille tarjottiin myös avoinvastaus mahdollisuus, jossa he saivat vapaasti perustella vastauksensa ja kertoa omin sanoin mitä useampi kansalaisuus heille merkitsi edellä mainittujen käytännön toimintojen kannalta.

Kyselyn kuudes osio käsiteli useamman kansalaisuuden etuja ja haasteita. Valmiiden vastausvaihtoehtojen lisäksi vastaajat pystyivät myös vapaasti täydentämään vastauksiaan avoimessa osiossa.

Seitsemännessä osiossa selvitettiin vastaajien suhtautumista mahdollisiin kansalaisuutta koskeviin muutoksiin tulevaisuudessa. Vastaajia pyydettiin arvioimaan, kuinka tärkeänä he pitivät useamman kansalaisuuden omaamista, mitä toisesta kansalaisuudesta luopuminen heille merkitsisi ja olisivatko he valmiita luopumaan toisesta (toisista) kansalaisuudestaan. Vastaajat saivat myös perustella kantansa.

Kyselyn kahdeksas osio selvitti useamman kansalaisuuden vaikutuksia henkilön elämässä ja näkemyksissä ja ihmissuhteissa. Kysely pyysi vastaajia arvioimaan, kuinka vastaaja kokee ympäröivän yhteiskunnan ja yhteisön suhtautuvan hänen kaksois- tai monikansalaisuuteensa. Vastaaja pystyi myös avaamaan, millaista keskustelua hän on käynyt, millaisia kysymyksiä häneltä on kysytty aiheeseen liittyen ja miten hän on niihin vastannut. Vastaajia pyydettiin pohtimaan, miten useampi kansalaisuus on vaikuttanut heidän omaan näkemykseensä maailman politiikasta ja kansainvälisistä suhteista. Osiossa kysyttiin myös millaisia tunteita ja ajatuksia heillä herää esimerkiksi kulttuurien yhteentörmäystilanteissa tai kansainvälisistä konflikteista kaksois- tai monikansalaisuuden näkökulmasta.

Kyselyn yhdeksännessä osiossa siirryttiin käsittelemään lapsia. Tämän osion vastaajat olivat kaksois- tai monikansalaisuuden joko jo omaavien tai sen hakemiseen kelpuutettavien lasten vanhempia. Kysely kartoitti aluksi vanhempien synnyinmaat ja kansalaisuudet. Vastaajilta kysyttiin lisäksi lapsen tai lapsien tämänhetkisestä kansalaisuudesta ja jos vanhempi oli harkinnut hakevansa lapselle kaksois- tai monikansalaisuutta tulevaisuudessa. Osio kartoitti vastaajien näkemyksiä syihin hakea tai olla hakematta lapselleen kaksois- tai monikansalaisuutta. Vastaajia pyydettiin valitsemaan kummastakin, sekä puoltavista, että vastustavista vaihtoehdoista kolme merkityksellisintä vaihtoehtoa koskien kansalaisuuden hakuprosessia.

Kymmenes osio selvitti puolestaan lasten kaksois- ja monikansalaisuuden merkityksiä. Vastaajilta kysyttiin, kuka perheessä teki päätökset kansalaisuus asioissa. Vastaajia pyydettiin kuvaamaan kaksois-

ja monikansalaisuuden merkitystä vastausvaihtoehdoista. Kysymyksissä kartoitettiin myös mitä hyötyjä ja haasteita vastaaja tai tämän perhe oli kohdannut asiaan liittyen. Lisäksi osiossa kysyttiin, miten vanhemmat ovat suhtautuneet oman lapsen kaksois- tai moni kansalaisuuteen ja jos lapsi oli joutunut luopumaan jostakin kansalaisuudesta.

Kyselyn yhdestoista osio käsitteli mahdollisia tulevia kaksois- ja monikansalaisuuden lakimuutoksia. Osiossa kysyttiin millaisia ajatuksia hallituksen ilmaisemat suunnitelmat ja mahdolliset tulevat muutokset kansalaisuuden ehtojen tiukentamista koskien vastaajissa herättävät vanhempana sekä millaisia tulevaisuuden suunnitelmia ja toiveita heillä on kaksois- ja monikansalaisuuden suhteen.

Kyselyn kahdestoista ja viimeinen osiossa oli avoin kommentti kenttä, jossa kyselyyn osallistujat saivat halutessaan jakaa omia kokemuksiaan ja ajatuksiaan kaksois- ja monikansalaisuuteen liittyen.

1.3 Osallistujat

Kyselyyn osallistujat olivat aikuisia, yli 18-vuotiaita, joilla oli kaksois- tai monikansalaisuus tai olivat kelpuutettuja hakemaan sitä. Lisäksi osa vastaajista oli kaksois- tai monikansalaisuuteen kelpuutettavien lasten vanhempia. Kyselyyn vastasi yhteensä 83 ihmistä, joista yli puolet (55,4 %) englanniksi ja loput (44,6 %) vastasivat suomeksi (kuvio 1).

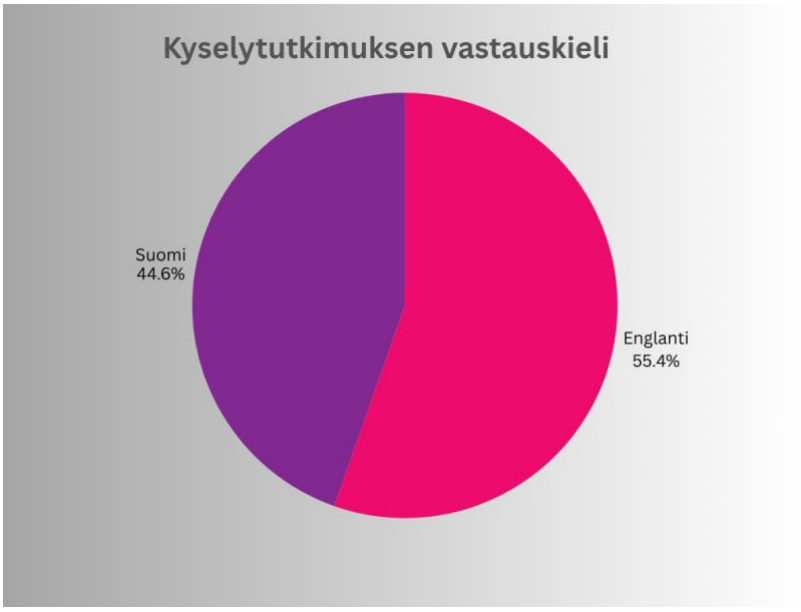

Kuvio 1. Kyselytutkimuksen vastauskielet.

Suurin osa vastaajista (79,5 %) oli naisia (kuvio 2). Miehiä vastaajista vähemmistö (18,1 %). Yksittäiset vastaajat (2,4 %) vastasivat kohtaan *"en halua sanoa"*.

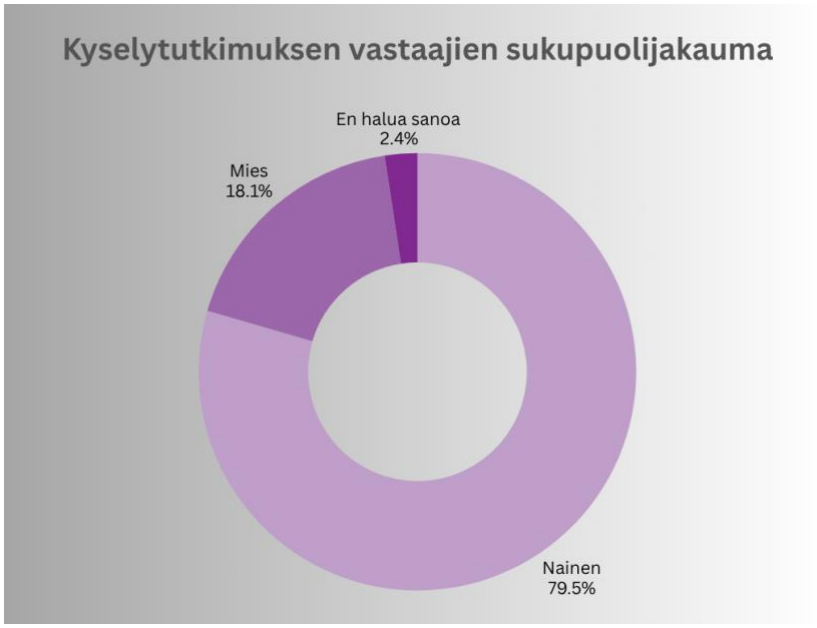

Kuvio 2. Kyselytutkimuksen vastaajien sukupuolijakauma.

Vastaajien ikä kartoitettiin hyödyntäen seuraavia ikähaarukoita: alle 18-vuotiaat, 18–29-vuotiaat, 30–39-vuotiaat, 40–49-vuotiaat, 50–59-vuotiaat, 60–69-vuotiaat, ja yli 70- vuotiaat (taulukko 1). Kyselyn suurin vastaajaryhmä olivat 30–39-vuotiaat (50,6 %). Toiseksi suurin ikäryhmä olivat 40–49-vuotiaat (20,5 %). Nuoria aikuisia, 18–29-vuotiaita oli vastaajista noin kymmenesosa (10,8 %) ja 50–59-vuotiaita hieman alle kymmenesosa (8,4 %). Alle 18-vuotiaita sekä 60–59-vuotiaita vastaajia oli molempia huimasti alle kymmenesosa (4,8 %).

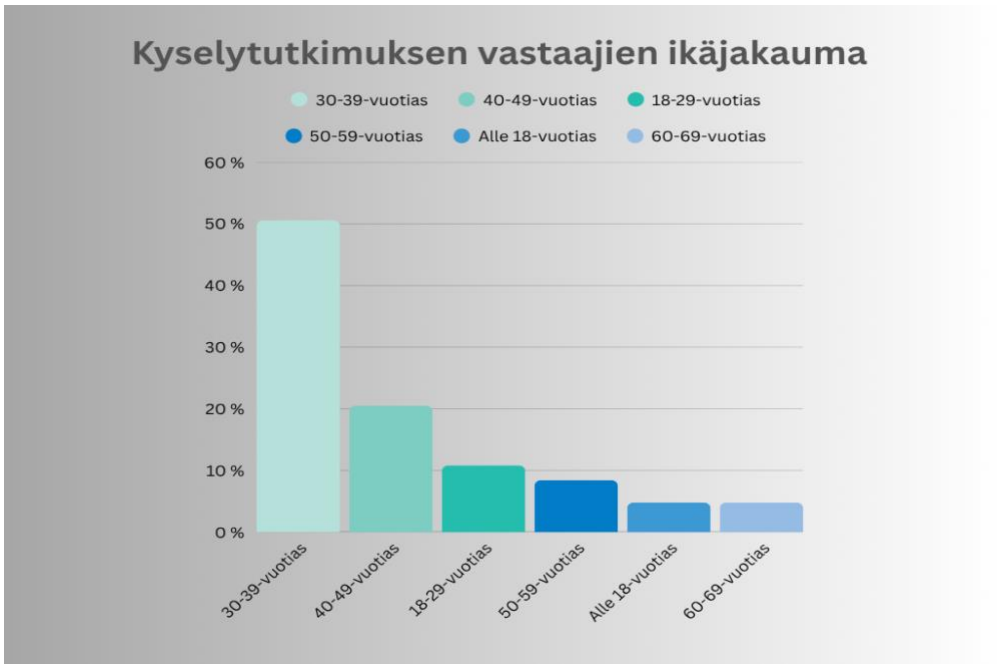

Kuvio 3. Kyselytutkimuksen vastaajien ikäjakauma.

Vastaajien kansalaisuus osiossa (kuvio 4) vastaukset jakautuivat melko tasaisesti yhden ja kahdenkansalaisuuden kesken. Kyselyn vastaajista lähes puolella (45 %) oli yksi kansalaisuus. Hieman yli puolella vastaajista (53 %) oli kaksoiskansalaisuus ja vain yksittäisillä vastaajilla (2 %) oli kolme kansalaisuutta.

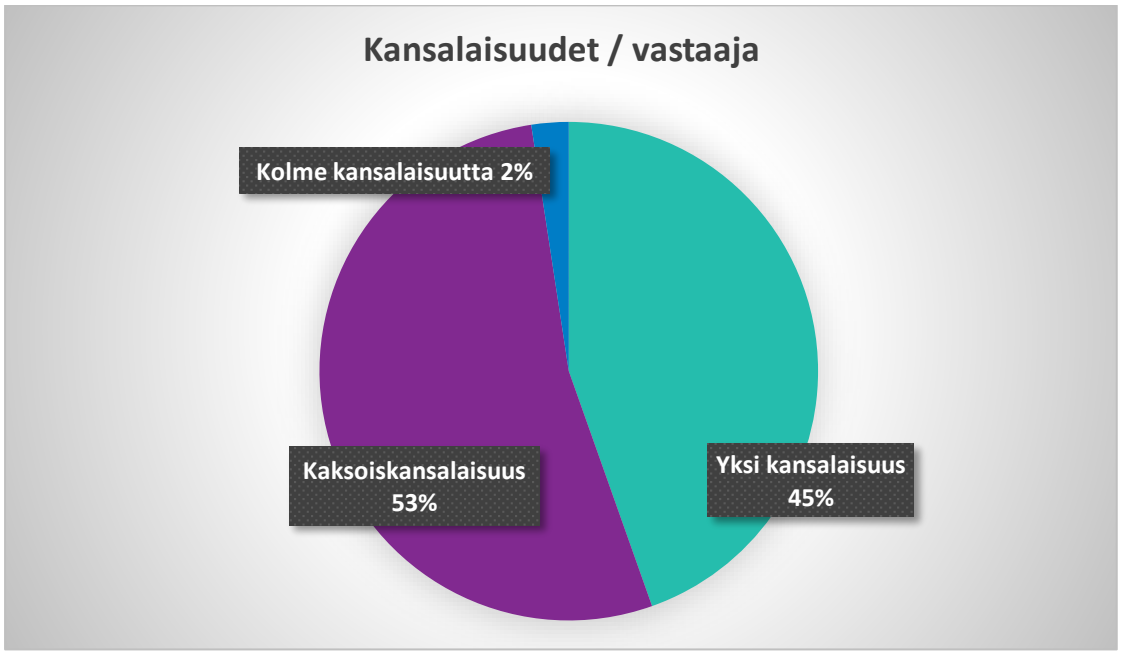

Kuvio 4. Kyselyyn vastanneiden nykyhetken kansalaisuus tilanne.

Vastaajat edustivat kokonaisuudessaan 33 eri kansalaisuutta (kuvio 5). Kyselyyn vastanneista lähes puolet (48,9 %) olivat Suomen kansalaisia. Yleisimmiksi kansallisuuksiksi kyselyssä ilmoitettiin Suomi (48,9 %), Iso-Britannia (7,6 %), Venäjä (3,8 %) sekä Yhdysvallat (3,8 %).

Kuvio 5. Kyselyyn vastanneiden kansalaisuus kyselyn toteutus hetkellä (kesä 2024).

Kansalaisuutta koskevat vastaukset sisälsivät yhteensä 28 erilaista kansalaisuuskombinaatiota (kuvio 6). Useamman kansalaisuuden omanneista vastaajista suurimpia ryhmiä olivat Suomen ja Ison-Britannian kansalaiset (13 %), Suomen ja Venäjän kansalaiset (10,9 %), Suomen ja Australian kansalaiset (6,5 %) sekä Suomen ja Kanadan kansalaiset (6,5 %).

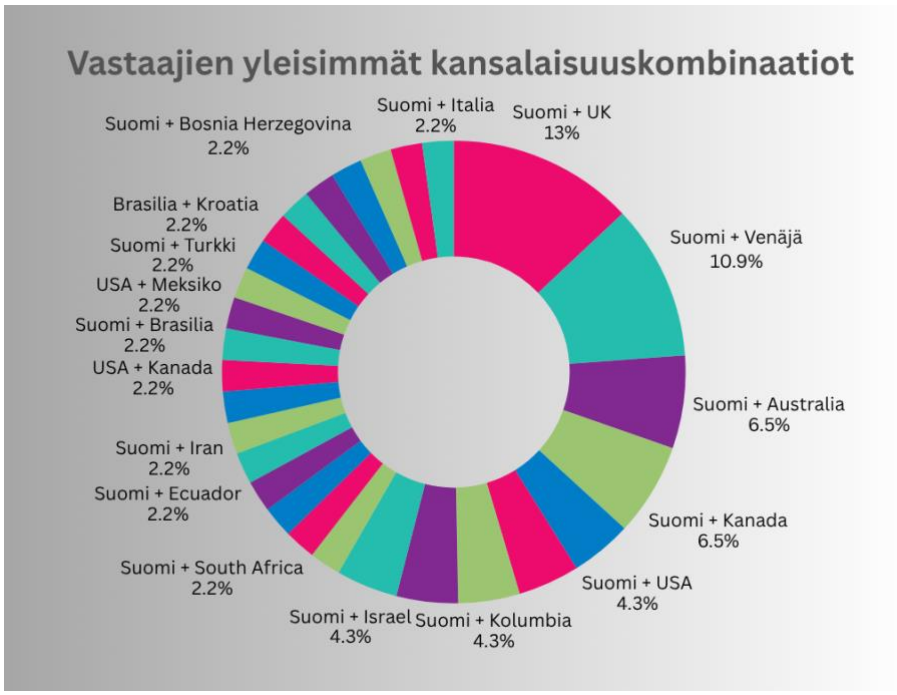

Kuvio 6. Kyselyvastauksissa ilmenneet yleisimmät kansalaisuuskombinaatiot.

2. Tulokset

Tuloksissa merkittävää oli kansalaisuus ryhmien hajanaisuus eri yhdistelmien välillä kaksois- ja monikansalaisuudesta koskevissa vastauksissa. Myös synnyinmaissa ilmeni monipuolisuutta. Vastaajista yli kolmasosa (38,6 %) oli syntynyt Suomessa. Kokonaisuudessaan kyselyn vastauksissa mainittiin vastaajien kesken 32 eri synnyinmaata (kuvio 7).

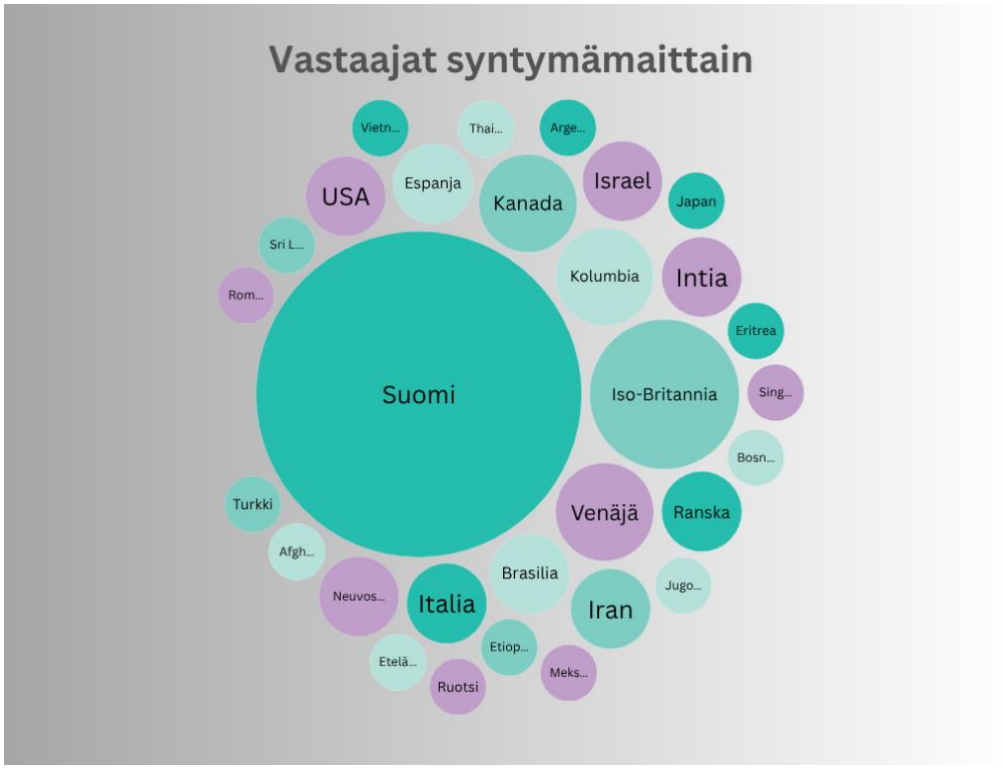

Kuvio 7. Kyselytutkimuksen vastaajien synnyinmaat.

Toinen huomiota herättävä havainto kyselystä oli kaksois- ja monikansalaisten lasten vanhempien asenteet koskien kaksoiskansalaisuuden hakemisprosessia. Molempien vastaaja ryhmien, niin aikuisten, kuin myös alle 18-vuotiaiden lasten vanhempien näkemys kaksoiskansalaisuuden vaikutuksesta identiteettiin oli selkeästi merkittävä. Merkittävyys yksilön identiteettiin näkyi vastauksissa niin psykososiaalisesti, yhteenkuulumisen ja perhesuhteiden ylläpitämisen kannalta, kuin myös käytännöllisesti yhteiskunnallisen osallisuuden ja toimijuuden kannalta. Esimerkiksi kansainvälinen matkustaminen sekä paikallinen poliittinen vaikuttaminen näyttäytyivät kyselyyn vastanneiden keskuudessa merkittävinä käytännön syinä puoltaa ja hakea kaksois- ja monikansalaisuutta (kuvio 8).

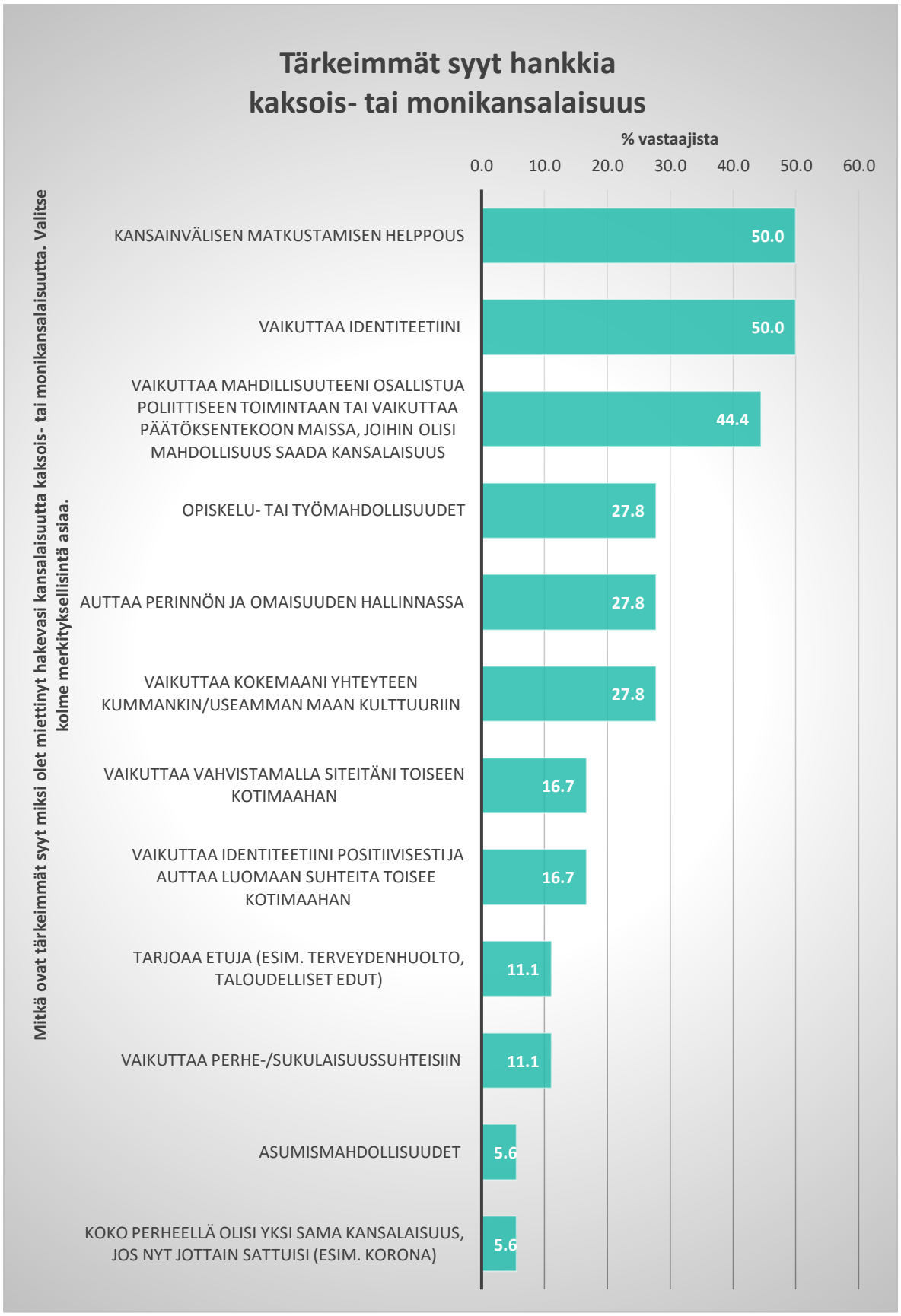

Kuvio 8. Tärkeimpinä pidetyt syyt hankkia kaksois- tai monikansalaisuus

Kyselyn toinen osa selvitti vastaajilta ensin heidän tämänhetkistä tilannettaan kaksois- tai monikansalaisuuden suhteen. Vastaajat pystyivät valitsemaan kuudesta vaihtoehdosta tai vaihtoehtoisesti kirjoittamaan avoimen vastauksensa ”muu” -kohtaan. Vastaajista kymmenesosalla oli ollut kaksoiskansalaisuus syntymästä lähtien. Vastaajista kolmasosa kertoi olleensa ensin jonkun toisen maan kansalainen, ja saaneensa myöhemmin Suomen kansalaisuuden. Kymmenesosalle vastaajista oli myönnetty Suomen kansalaisuuden lisäksi, jonkun toisen maan kansalaisuus.

Yhden kansalaisuuden omaavista vastaajista puolet olivat miettineet hakevansa toista kansalaisuutta. Alle kymmenesosa heistä kertoi kansalaisuushakemuksen olevan parasta aikaa vireillä. Kyselyhetkellä yhden kansalaisuuden omaavista vastaajista neljäsosa (25 %) kertoi, ettei heillä ollut oikeutta kaksois- tai monikansalaisuuteen ja hieman yli kymmenesosa kertoi, ettei hakisi toista kansalaisuutta, vaikka siihen oikeus olisikin. Kyselyyn osallistuneista vain yksi kaksoiskansalaisuuden jo omaava vastaaja mainitsi oikeudesta kolmanteen.

Kaksoiskansalaisuuden hakemista miettineiltä kysyttiin kolme heille tärkeintä taustasyytä (taulukko 3). Vastaajat pystyivät valitsemaan valmiista vaihtoehdoista tai kuvaamaan ”muu”-kohtaan omin sanoin heille tärkeitä syitä kaksoiskansalaisuuden hakemiselle. Vastanneista kaikki eivät valinneet kolmea syytä, ja jotkut vastasivat enemmän kuin kolme syytä. Kaiken kaikkiaan eri syitä kaksoiskansalaisuuden hakemiselle valittiin yhteensä 53. Puolet vastaajista perustelivat päätöstään sen vaikutuksella identiteettiin sekä kansainvälisen matkustamisen helpottamisella. Muita yleisimpiä syitä hakemiseen olivat poliittinen osallisuus ja kyky vaikuttaa päätöksentekoon, koettu yhteys toisen/useamman maan kulttuuriin, opiskelu ja työmahdollisuudet sekä hallinnolliset syyt, kuten perinnön ja muun omaisuuden hallinta.

Vastaajat pystyivät myös vapaasti erittelemään syitä olla hakematta kaksois- tai monikansalaisuutta. Vastauksissa yleisin syy liittyi hakuprosessiin. Prosessit koettiin kyselyn vastauksissa muun muassa työläinä, epäkäytännöllisinä ja aikaa vievinä. Lisäksi vastauksissa mainittiin hakemiseen vaadittavat kriteerit, jotka eivät olleet täyttyneet. Harvemmin mainittu syy olla hakematta kaksoiskansalaisuutta olivat tämänhetkinen poliittinen tilanne sekä hakuprosessin hinta.

Vastaajilta kysyttiin myös millä perusteella he olisivat oikeutettuja hakemaan kaksoiskansalaisuutta. Vastausvaihtoehtoja olivat: synnyinmaa, avioliitto, asumisaika, työ, erityinen oikeudellinen tai historiallinen syy tai muu peruste. Yli kolmasosa (39 %) vastaajista ilmoitti syyksi kaksoiskansalaisuuden hakemiselle asumisajan, toiseksi yleisin syy (33 %) oli avioliitto. Kolmanneksi yleisin (15 %) peruste kaksoiskansalaisuuden hakemiselle oli vanhempien kansalaisuus (kuvio 9).

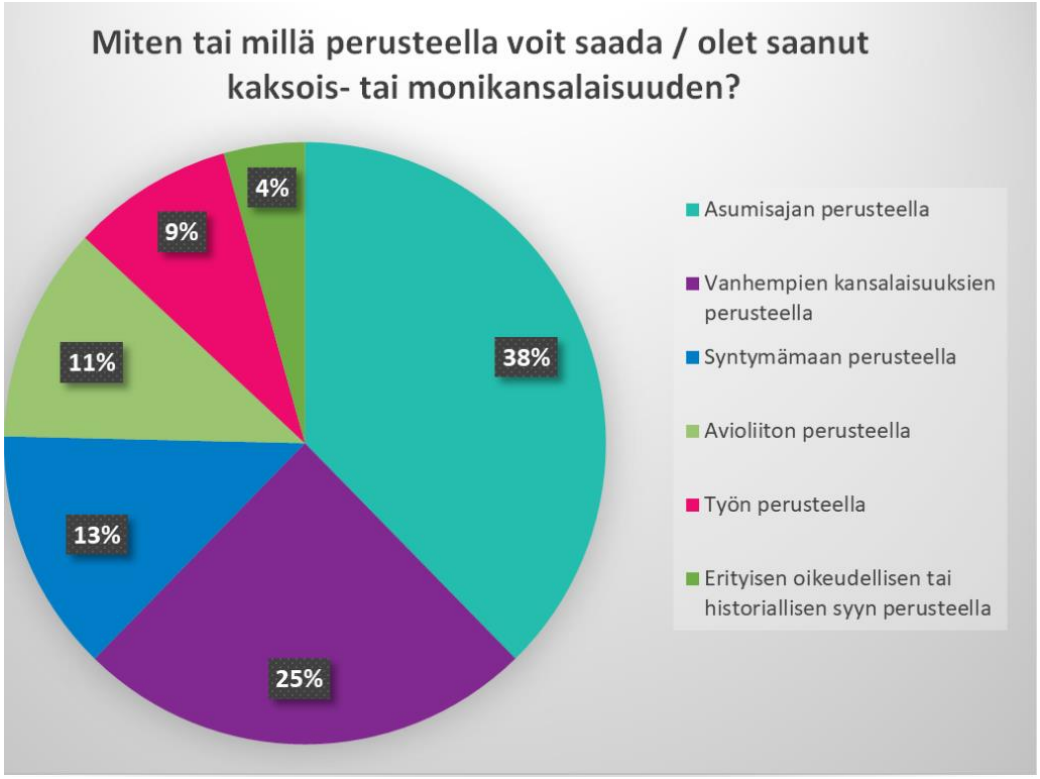

Kuvio 9. Perusteet kaksoiskansalaisuuden hakemiselle.

Kaikilta kyselyyn vastanneilta ei kysytty kuinka monella kaksois- tai monikansalaisuus hakemus on vireillä. Vastaajat sijoittuivat niihin, jotka olivat ajatelleet hakemista ja niihin, jotka eivät kyselyhetkellä olleet hakeneet kaksoiskansalaisuutta joko itselleen tai lapselleen. Vastaajista suurin osa (73,9 %) kertoi, että kansalaisuuden saamiseksi heidän pitäisi tehdä hakemus. Lopuista vastanneista yksi vastaaja kertoi, että ilmoituksen lähettämien riittäisi ja neljä henkilöä ei tiennyt miten hakuprosessi etenisi.

2.1 Aikuisten kaksois- ja monikansalaisuus

Kyselyn kolmas osio keskittyi aikuisten vastaajien kokemuksille. Aikuisia (yli 18-vuotiaita) vastaajia, jotka vastasivat omien kokemustensa perusteella, osallistui kyselyyn yhteensä 51 henkilöä. Vastaajilta kysyttiin aluksi, miten tai millä perusteella he olisivat oikeutettuja kaksois- tai monikansalaisuusteen (kuvio 9). Vastaajat pystyivät valitsemaan useamman vaihtoehdon listalta tai kirjoittamaan oman vastauksensa ”muu” -kohtaan. Yleisin syy vastauksissa oli asumisaika (36,1 %), toiseksi yleisin vanhempien kansalaisuus (23,6 %) ja kolmanneksi yleisin peruste syntymämaa (12,5 %). Kysymys oli toistoa kohdan yhdeksän kysymykselle, joka esitettiin vain niille, jotka oli miettineet hakemista ja niille, jotka eivät olleet hakemassa. Erona kysymyksellä on, että tämän kohdan kysymys esitettiin kaikille aikuisille vastaajille.

Vain 1 vastaaja 51:tä kertoi joskus luopuneensa kansalaisuudesta. Kaksois- tai monikansalaisuuden saamiseksi 76,5 % vastaajista kertoi tehneensä hakemuksen ja 15,7 % vastasi lähettäneensä ilmoituksen. Kolme vastaajaa (5,9 %) kertoi, ettei heidän ollut tarvinnut tehdä mitään ja yksi vastaaja ei tiennyt asiasta.

Vastaajan kommentti kysymykseen *'Kaksois- tai monikansalaisuus vaikuttaa identiteettiini'*:

> *"Kaksoiskansalaisuus on olennainen osa itseä ja kaikkea mitä tekee. Se ei ole pelkkä paperi."*

Vastaajan kommentti kysymykseen *'Kerro omin sanoin, mitä kaksois- tai monikansalaisuus sinulle merkitsee?':*

> *"My identity, my birth right. Simply me!"*

Kyselyn neljännessä osiossa selvitettiin kaksois- ja monikansalaisuuden merkitystä identiteettiin. Vastaajia pyydettiin arvioimaan erilaisia identiteettiin liittyviä väittämiä asteikolla: "täysin"," vähän", "suurimmilta osin", "ei lainkaan", tai "kysymys ei koske minua".

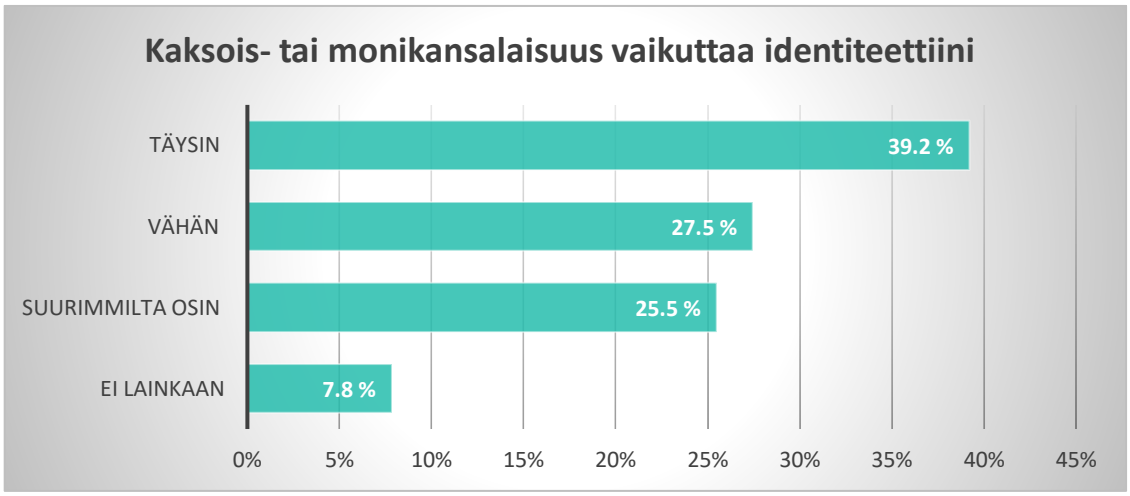

Kuvio 10. Kaksois- tai monikansalaisuuden koettu vaikutus identiteettiin

Identiteetti on yksilön käsitys itsestä (Haller & Bauböck, 2021). Identiteetti rakentuu lapsuudessa ja nuoruudessa, mutta jatkaa kehitystään aikuisiässä elettyjen kokemuksien kautta (Haller & Bauböck, 2021). Identiteettiin vaikuttavat myös ympäröivän yhteisön ja yhteiskunnan näkemys henkilöstä (Taylor, 1994; Anttila, 2007). Kansallinen identiteetti on kokemus tietyn kansakunnan jäsenyydestä (Anttila, 2007). Kansallinen identiteetti muodostaa osan yksilön identiteetistä (Haller & Bauböck, 2021; International Social Survey Programme & Blom & Melin, 2013). Kollektiivinen identiteetti taas on ryhmän tai yhteisön kollektiivinen kokemus itsestä (Taylor, 1997). Kollektiivinen identiteetti edellyttää vastavuoroisuutta, sillä identiteetti luodaan sosiaalisten suhteiden järjestelmässä (Schlesinger 1987).

Kyselyn pohjalta nousi esiin kansalaisuuden vaikutus yksilön identiteettiin ja ryhmään kuulumisen kokemukseen. Tutkimuksen vastausten pohjalta voidaan todeta, että kansallinen identiteetti ja ryhmään kuuluminen ovat kovin yksilökohtaisia kokemuksia, joissa kansalaisuuden omaaminen toimii yhtenä tekijänä. Myös saman etnisen tai kulttuurillisen taustan omaavien ihmisten välillä voi ilmetä eroja siinä missä määrin kukin yksilö identifioituu omaan kulttuuriinsa. Taustatekijänä tälle voi olla esimerkiksi kaksois- tai monikansalaisuus sekä vaikutus identiteettiin. Kaksois- ja monikansalaisuuden omaaminen näyttäytyikin kyselyn vastauksissa erityisen merkityksellisenä taustatekijänä yksilön kansallisen identiteetin muodostumisessa. Eräs vastaaja kommentoi asiaa seuraavin sanoin:

> *”Asuin viimeiset 12 vuotta Australiassa ja olen australialainen myös. Suomessa kuitenkin syntynyt. Nyt takaisin Suomessa 1,5 vuotta ja en tunne olevani enää täysin pelkästään suomalainen. Mutta en myöskään australialainen. Koen ehkä olevani näiden sekoitus hyvällä tavalla.”*

Ihmisen kokemukseen kansallisesta identiteettistä vaikuttavat eri tekijät kuten yksilön elämänhistoria, arvot, tavoitteet sekä kokemukset kyseisen kulttuurin kanssa. Esimerkkinä ympäristön vaikutuksesta yksilön identiteettiin kulttuurin sisällä on oma yhteisö (perhe, ystävät, harrastukset, työ) sekä kieli, miten puhutaan ja mistä puhutaan; kuka luokitellaan osaksi yhteisöä ja millä perustein (Taylor, 1994)). Nämä tekijät vaikuttavat suurempaan kokemukseen yhteenkuuluvuudesta kyseisen kulttuuriin kanssa. Ympäristö voi vaikuttaa myös negatiivisesti esimerkiksi rasismin tai muun syrjinnän kautta (toiseuden kokemukset). Kansallisen identiteetin muodostamisen haasteet näyttäytyivät kyselyn vastauksissa muun muassa vastaajien kertomissa hylkäämis- ja ulkopuolisuuden kokemuksissa:

> *”I never identified with my country of origin and experience constant rejection by Finnish society, so I consider myself rootless. However, other people's perception of my nationality has severely impacted my career.”*

> *”Monikansallisuus on vahvistanut identiteettiäni, varsinkin kun suomalaisuuttani on kyseenalaistettu lapsuudestani lähtien.”*

Kolmasosa vastaajista (33,3 %) kertoi kokevansa itsensä *”vähän”* suomalaiseksi. Toinen kolmasosa vastaajista (31,4 %) kertoi tuntevansa itsensä *”suurimmalta osin suomalaiseksi”*. Yli viidesosa (23,5 %) kertoi kokevansa itsensä *“täysin”* suomalaiseksi ja hieman alle kymmenesosa (9,8 %) *”ei lainkaan”* suomalaiseksi. Vain yksi vastaajista koki, ettei kysymys koskenut häntä.

Kysymykseen oli mahdollista vastata myös toisin päin "koen itseni muunmaalaiseksi (muu kuin Suomen kansalaisuus)". Muuksi, kuin Suomalaiseksi itsensä identifioi hieman yli kolmasosa vastaajista 35,3 %). *"Täysin"* muun maalaiseksi kyselyyn vastaajista itsensä koki noin kolmasosa (31,4 %) ja *"vähän muun maalaiseksi"* lähes viidesosa (19,6 %). *"Ei lainkaan muun maalaiseksi"* itsensä hieman alle kymmenesosa vastaajista (9,8 %). Kaksi vastaajista koki, ettei kysymys koskenut heitä.

Valtaosa vastaajista (92,2 %) koki, että kaksois- tai monikansalaisuus vaikuttaa identiteettiin. Valtaosa vastaajista koki vaikutuksen olevan huomattava (64,7 %). Yli kolmasosa (39,2 %) vastaajista koki kansalaisuuden vaikuttavan identiteettiin "täysin" ja 25,5 prosenttia "suurimmilta osin". Alle kolmasosa (27,5 %) koki kaksois- tai monikansalaisuuden vaikuttavan identiteettiin "vähän". "Ei lainkaan" vastasi vajaa kymmenesosa vastaajista (7,8 %). Yksi vastaajista ilmaisi kokevansa, ettei kysymys koskenut heitä.

Valtaosa vastaajista (88,3 %) koki kaksois- ja monikansalaisuudella olevan merkitystä kulttuureihin yhteenkuuluvuuden suhteen. Suurin osa (60 %) vastaajista koki vaikutuksen olevan huomattava. Kaksois- tai monikansalaisuus vaikuttaa "täysin" vastasi 33,3 prosenttia (17hlö), ja "suurimmilta osin" vastasi 27,5 prosenttia (14), heidän suhtautumiseensa kulttuureihin, joihin he identifioituvat. Alle kolmasosa vastaajista (27,5 %), että kansalaisuus vaikuttaa omaan kulttuuriin suhtautumiseen "vähän". Lähes kymmenesosa (9,8 %) vastasi, ettei kaksois- tai monikansalaisuudella ole laisinkaan vaikutusta kulttuuriin identifioitumiseen. Yksi vastaajista koki, ettei kysymys kosketa häntä.

Koskien ammatillista identiteettiä suurin osa vastaajista (68,6 %) koki kansalaisuuden vaikuttavan myös heidän ammatilliseen identiteettiinsä. Vastaajista lähes puolet (49 %) koki kansalaisuuden vaikutuksen ammatilliseen identiteettiin olleen huomattava. Lähes viidesosa (19,6 %) vastasi kansalaisuuden vaikuttaneen heidän ammatilliseen identiteettiinsä "täysin" ja lähes kolmasosa (29,4 %) vastasi kansalaisuuden vaikuttavan heidän ammatilliseen identiteettiinsä "suurimmalta osin". Alle viidesosa (19,6 %) vastaajista kertoi kaksoiskansalaisuuden vaikutuksen ammatilliseen identiteettiin olevan vähäinen. Yli viidesosa (23,5 %) vastaajista kertoi kokevansa, ettei kaksoiskansalaisuus vaikuta heidän ammatilliseen identiteettiinsä lainkaan. Alle kymmenesosa koki, ettei kysymys koskenut heitä.

Väittämien lisäksi vastaajat pystyivät myös halutessaan perustelemaan vastauksiaan ja avaamaan ajatuksiaan identiteetin merkityksestä.

Suomalaiseksi identifioitumisesta vastaajat kertoivat seuraavasti:

> *"Olen muuttanut Suomeen pienenä, siksi identifioidun pääosin suomalaiseksi. Arvostan ja vaalin myös venäläistä kieltä ja kulttuuria minussa ja perheessä. Kansalaisuudet mahdollistavat minulle helpon matkustamisen ja mahdollisuuden äänestää molemmissa maissa."*

”Asuin aikuisena yli 11 vuotta Australiassa mikä on vaikuttanut identiteettiini. Mutta perusarvoni ja tapani syvä sisin on Suomalainen.”

Vastaaja kuvasivat suhdettaan suomalaiseen identiteettiin seuraavasti:

”The time I have spent, worked, studied in Finland have become a part of my identity”

”I don't consider myself fully British or Finnish. I don't conform to the stereotypes of either culture. I feel that I'm somewhere in the middle.”

”In Finland I feel as foreigner and in Spain I feel as a foreign.”

Kaksois- tai monikansalaisuuden merkityksestä ammatilliseen identiteettiin kerrottiin seuraavaa:

”Dual citizenship affects my ability to work in my profession as the biggest employer in Finland for my profession does not employ dual nationals.”

Kaksois- ja monikansalaisuus tarjoaa monia etuja ja mahdollisuuksia, mutta siihen saattaa liittyä myös haasteita, jotka vaativat sopeutumiskykyä sekä harkintaa, ja kokemukset niistä voivat vaihdella yksilöllisesti. Vastaajilta kysyttiin ensin heidän kokemistaan haasteita. Kysymyksessä pystyi valitsemaan useamman vaihtoehdon 11 valmiista vaihtoehdoista, tai vastaamaan ”muu”-kohtaan oman vaihtoehtonsa. Kaiken kaikkiaan eri vastauksia tuli yhteensä 90. Vastauksista yleisin oli ”En mitään näistä” (24,4 %) joskin kaikki vaihtoehdot saivat ainakin yhden äänen.

Vastauksissa yleisimmin mainittu haaste liittyi kulttuurillisiin kysymyksiin (15,6 %). Toiseksi yleisin identiteettiin liittyviin kysymyksiin (14,4 %), ja kolmanneksi yleisin haaste oli ”kaikki ammatit tai uravaihtoehdot eivät ole mahdollisia kaksois- tai monikansalaisena” (12,2 %).

Jonkin verran vastauksia saivat kohdat ”jotkin poliittiset tehtävät eivät ole mahdollisia minulle kaksois- tai monikansalaisuuden vuoksi” (6,7 %), ”kaksinkertainen lainsäädäntö”, ”verojen maksaminen maahan, jossa ei asu”, sekä ”poliittiset ristiriidat” (5,6 %). Matkustusrajoitukset mainittiin vain vähemmistössä vastauksista (4,4 %) ja ”kansalaisuuden menetys” sekä ”asevelvollisuus maassa, jossa ei asu” mainittiin kumpikin kerran. ”Muu”-vastauksissa tuotiin ilmi esimerkiksi lasten huoltajuus asiat, joihin kansalaisuus vaikuttaisi.

Vastaajat pystyivät myös halutessaan kertomaan tarkemmin kohtaamistaan haasteita, joita olivat kaksois- tai monikansalaisena kohdanneet. Tarkennuksissa korostuivat rasismin ja syrjinnän kokemukset sekä henkilökohtaisessa elämässä, että myös työelämässä ja työmarkkinoilla:

> *”Some people seem to view dual citizenship **negatively** - as me having lessened Finnish citizenship, rather than an additional citizenship.”*

”Vaikea saada töitä, vaikka tuplamaisteri Suomessa ja puoliksi etnisesti suomalainen.”

”Rasismi, syrjintä työpaikoilla.”

”Ihmiset varsinkin ennen halusivat identifioida minut vain yhdeksi: Kumpi olet? -kysymys on yleinen.”

Myös poliittisten ristiriitojen aiheuttamat käytännön muutokset, kuten esimerkiksi äänioikeuden tai kansalaisuuden menettäminen sekä kansalaisuudesta pakolla luopuminen, tuotiin esille tarkennuksissa:

”I will lose my right to vote in the United Kingdom in 2030 after having lived in Finland for 15 years. I find it difficult to justify why I should still be able to vote in the United Kingdom. I suppose because it may affect my life if I decide to move back at some point. I follow Finnish politics more actively because it more directly affects my life.”

”Veroilmoituksen joutuu tekemään myös maahan, jossa se on todella vaivalloista. Täytyy myös huomioida tietyissä töissä, että voisi aiheuttaa ongelmia suhteessa toiseen maahan (ei niinkään siihen, etteikö työtä saisi, mutta voisi ns. vahingossa menettää toisen kansalaisuuden, jos ottaa tietynlaisen tehtävän vastaan toisesta maasta)”

Kysymykseen mahdollisista kaksois- tai monikansalaisuuteen liittyvistä odotuksista ja paineista halusi vastata hieman alle neljäsosa vastaajista. Yleisimmin vastauksissa kerrottiin, ettei paineita tai odotuksia ollut tai että kokemukset olivat olleet positiivisia. Useissa vastauksissa viitattiin kuitenkin kansalaisuuden tai ”puolen” valitsemisen paineeseen tai pelkoon oikeuksien menettämisestä:

”In general, there is a positive image of dual citizens but also some negative stereotypes, as not being real citizens or putting in doubt your loyalty.”

”Koen paineita "valita" puoleni konfliktitilanteissa, koen, että kaksoiskansalaisuuteni vuoksi tässä maailman tilanteessa minut koetaan petturiksi, pahaksi ihmiseksi tai, että olisin poliittisten päätösten takana.”

”Mahdollinen kaksoiskansalaisuuden oikeuden menetys mietityttää. Myös syntymämaan kansalaisuudesta luopuminen, minun tapauksessani voi olla käytännössä todella vaikeaa ja lähes mahdotonta.”

Vastauksissa mainittiin myös negatiiviset stereotypiat, ennakkoluulot, sekä rasismi. Osa vastaajista kertoi myös paineesta olla kansalaisuuden myötä kyseisen maan ”hyvä edustaja” tai ihmisten odottavan stereotyyppistä ja kliseiden mukaista käytöstä.

“The expectation to be a "good representative" of my new home country and the country I came from.”

”I feel that I'm expected to be knowledgeable about current events in both countries. This feels challenging as I'm not so connected to the events of a country in which I don't reside. It is also time consuming, especially because news about current events in the country in which I do reside often isn't in my native language.”

”Ennakkoluulot toista kulttuuria kohtaan.”

Kaksois- tai monikansalaisuuden hyödyistä kysyttiin myös valmiiden vaihtoehtojen listalla (kuvio 11), johon pystyi myös ”muu”-kohtaan lisäämään oman vastauksensa. Vastaajat pystyivät valitsemaan useammankin vaihtoehdon ja hyötyjä mainittiin yhteensä 157. Vastauksissa yleisimmin mainittu hyöty oli matkustusvapaus (82,4 % vastaajista). Toiseksi yleisin vastausvaihtoehto oli poliittiset oikeudet, jonka hieman yli puolet vastaajista valitsivat (52.9 % vastaajista). Kolmanneksi yleisin vastaus oli sosiaaliturva (45,1 % vastaajista). Useampi vastaus mainitsi myös kansainväliset työ- ja yrittäjyysmahdollisuudet (39,2 % vastaajista) ja monipuoliset asumisvaihtoehdot (33,3 % vastaajista). Hieman yli viidesosa vastauksista mainitsi opiskeluedut (29,4 % vastaajista).

Kuvio 11. Millaisia hyötyjä kaksois- tai monikansalaisena kohtaat tai olet kohdannut elämässäsi?

Vastaukset eivät tarkenna minkä maan sosiaaliturvaa vastaaja viittaa, joten ei voida olettaa, että viitataan suomen sosiaaliturvaan. Suomessa ei tarvitse olla kansalainen saadakseen sosiaaliturvaa, vaan perusteena sosiaaliturvalle on asuminen tai työnteko (Kela, 2023).

Vastaajat pystyivät myös halutessaan tarkentamaan vastauksiaan avoimeen kommenttikenttään. Tarkennuksissa ilmeni aiemmin mainittujen lisäksi, myös esimerkiksi Suomen kansalaisuuden tuoma itseilmaisunvapaus ja ihmisoikeudet:

> *”Individual rights and social rights are an invaluable benefit from having a Finnish citizenship and for people who may have had restrictions in their freedom to express themselves in their countries mean a lot.”*
>
> *”As a person born in a country with serious human rights problems, being able to live in Finland, studied human rights and in case of necessity being able to ask for diplomatic assistance could mean the world for me.”*

Kyselyn seitsemännessä osassa käsiteltiin mahdolliset muutokset koskien kaksois- ja monikansalaisuutta *”Kuinka tärkeää sinulle on säilyttää kummankin/useamman maan kansalaisuus?”* Vastaajia pyydettiin aluksi arvioimaan, kuinka tärkeää heille oli säilyttää kummankin tai useamman maan kansalaisuus. Valtaosa vastaajista (80,4 %) vastasi asian olevan heille ”erittäin tärkeä”. ”Hieman tärkeänä” asiaa piti noin kymmenesosa vastaajista (13,7 %) ja ”ei lainkaan tärkeänä” alle kymmenesosa vastaajista (5,9 %). Vastaajilta kysyttiin myös, mitä kansalaisuudesta luopuminen heille merkitsisi. Suurin osa (76,5 %) vastasi, että luopuminen vaikuttasi heidän elämäänsä negatiivisesti. Alle kymmenesosa (9,8 %) ei osannut sanoa millainen merkitys asialla olisi. Toinen lähes kymmenesosa vastaajista (7,8 %) vastasi, ettei asialla olisi vaikutusta. Vähemmistö vastaajista (4 %) vastasi, että asialla olisi sekä negatiivisia, että positiivia vaikutuksia. Vain 2 % vastaajista vastasi vaikutuksen olevan positiivinen.

Vastaajilta kartoitettiin myös tämänhetkistä valmiutta luopua toisesta tai useammasta kansalaisuudestaan (kuvio 12.) vaihtoehdoin “kyllä”, “en” ja “en tiedä”. Vastaajat pystyivät myös halutessaan perustelemaan vastauksensa ja kertomaan lisää ajatuksistaan.

Kuvio 12.

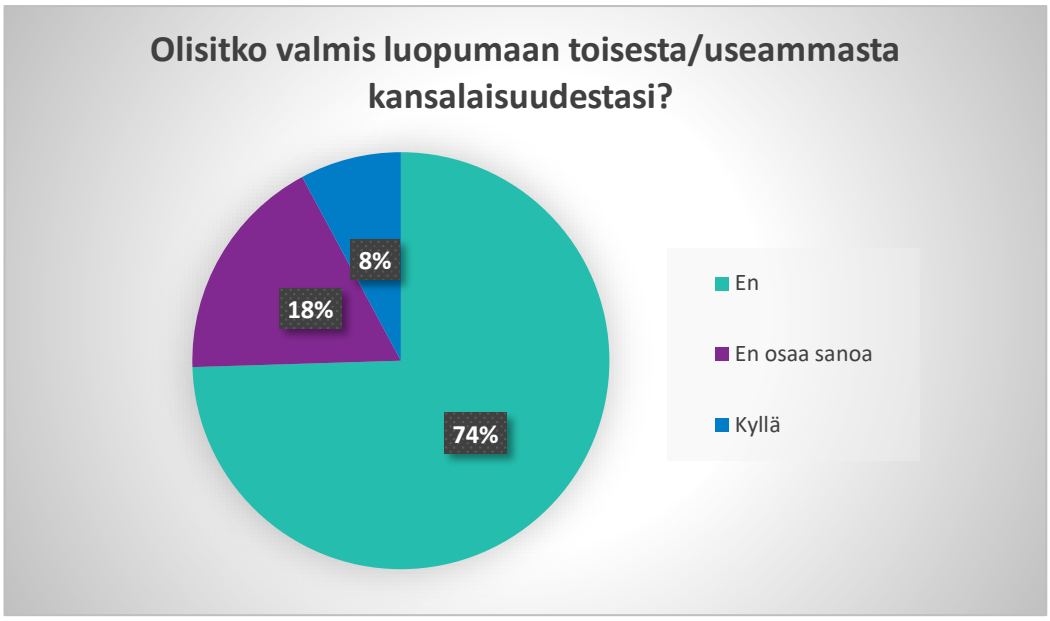

Olisitko valmis luopumaan toisesta/ useammasta kansalaisuudestasi?

Suurin osa vastaajista (74,5 %) vastasi, ettei olisi valmis luopumaan toisesta tai useammasta kansalaisuudestaan. Perusteina mainittiin identiteetti kysymykset ja käytännön asioita kuten oikeudet, edut, asiointi virastoissa, sukulaiset, asuminen.

> *”I can't imagine being forced to give up my citizenship. I am emotionally attached to both my nationalities. It's like giving a part of your identity, like feeling judged because of the place I was born or seen in a negative light for my background.”*
>
> *”Teimme paljon sen eteen töitä ja maksoimme rahaa eri viisumeista, että saimme kaksoiskansalaisuuden. Lisäksi kumpikin kansalaisuus on osa identiteettiäni. Ja lapseni on syntynyt Australiassa ja elänyt siellä ensimmäiset vuotensa. Ja mitä siitä on kenellekään haittaa, jos on ihmisiä, joilla on kaksoiskansalaisuus... ja en suunnittele eläväni lopun elämääni Suomessa välttämättä, mutta tämä on silti synnyinmaani. Eikä sitä saa ihmiseltä riistää.”*
>
> *”En ole valmis, kun sukulaiset ovat elossa.”*
>
> *”Honestly, I'm afraid of the political situation in Finland and the war from Russia. Having a dual citizenship would give me some kind of exit plan for me and my child if Finland gets attacked.”*

Lähes viidesosa vastaajista (17,6 prosenttia) ei osannut sanoa olisiko valmis luopumaan kaksoiskansalaisuudestaan. Vahvana perusteena luopumista vastaan olivat identiteetti kysymykset sekä matkustamismahdollisuudet ja luopumista puolsivat työllistymismahdollisuudet.

”Eihän sitä hinnalla millä hyvällä tulisi pidettyä sitä toista kansalaisuutta, mutta missään nimessä helpolla en siitä luopuisi.”

”I would choose my Finnish passport over my British one if I had to. Finland is part of the EU, which provides me with more career and travel opportunities. It would be difficult to give up the citizenship that I was granted at birth. It must be very difficult for people who are obliged to do that.”

”If I can't get work with a different employer in my field then I feel like I have little option but to get rid of my other citizenship in order to work”

Vain alle kymmenesosa vastaajista (7,8 %) kertoi olevansa valmis luopumaan toisesta tai useammasta kansalaisuudestaan. Valmiutta kansalaisuudesta luopumiseen perusteltiin muun muassa kansalaisuuden aiheuttamilla ongelmilla ja syyksi kansalaisuuden säilyttämiselle toistaiseksi kerrottiin luopumisesta aiheutuvat suuret rahalliset kustannukset.

2.2 Aikuisten kaksois- ja monikansalaisuuden merkitys

Kaksois- tai monikansalaisuus voi vaikuttaa monin tavoin yksilön elämään ja identiteettiin, sekä näkemyksiin maailmanpolitiikasta ja kansainvälisistä suhteista. Kyselyn 8. osio käsitteli kaksois- ja monikansalaisuuden erilaisia vaikutuksia. Vastaajia pyydettiin ensin arvioimaan, kuinka yhteiskunta ja ympäröivä yhteisö suhtautui heidän kaksois- tai monikansalaisuuteensa. Yli puolet vastaajista (51,0 %) vastasi kokevansa ympäristön suhtautumisen olleen positiivista. Neutraaliksi ympäristön ja yhteiskunnan suhtautumisen koki noin neljäsosa vastaajista (25,5). Hieman yli kymmenesosa vastaajista (15,7 %) vastasi “en osaa sanoa”. Pienimmät määrät (3,9 %) vastauksista jakautuivat tasan niiden vastaajien välillä, jotka olivat kokeneet yhteiskunnan ja ympäristön suhtautumisen negatiivisena ja jotka kertoivat suhtautumisen riippuvan ”piiristä”.

Vastaajat pystyivät myös avaaman tarkemmin, millaisia kysymyksiä he olivat saaneet muilta ihmisiltä ja miten he olivat kysymyksiin vastanneet. Suurin osa kertoi ihmisten olleen kiinnostuneita käytännön asioista tai kokemuksesta ylipäätään.

”I get questions about the process of obtaining the citizenship to which I answer with the information I had at the time I got it.”

”Onko ristiriitoja tullut liittyen eri kulttuureihin.”

Osa vastaajista kertoi saaneensa ikäviäkin kommentteja ja aiheesta puhumista vältettiin.

”How can I be Finnish when I don't speak Finnish.”

”My manager commented that it is unfair that some people can have multiple citizenships/passports when there are some people in the world who struggle to have one.”

”Kukaan ei ole juuri kysynyt, enkä puhu siitä paljon. En tahdo vaikuttaa omahyväiseltä, jos kerron mikä etulyöntiasema minulla ja lapsillani on opinto- ja työmarkkinoilla ja liikkuvuudella. No yhdelle kerroin ja hän oli kateellinen. Enää en tee sitä.”

Vastaajilta kysyttiin seuraavaksi, kuinka kaksois- tai monikansalaisuus on vaikuttanut heidän suhteeseensa ja näkemyksiinsä maailmanpolitiikasta ja kansainvälisistä suhteista. Kysymyksen tarkoituksena oli selvittää, miten monen kansalaisuuden omistaminen voi muovata henkilön näkökulmaa ja kokemuksia erilaisista kansainvälisistä asioista.

Osa ei kokenut asian vaikuttavan millään tavalla:

”It doesn't. My political views are not tied to any particular country.”

”It doesn't. I don't think people's matters should be looked at any differently based on where they were born. People are people anywhere in the world and they should take care of each other no matter what.”

Suurin osa kertoi kaksois- ja monikansalaisuuden kuitenkin laajentaneen heidän näkemyksiään maailmanpolitiikan suhteen:

”Osaan katsoa tilanteita eri näkökulmista ja pitää mielessä, että tehdyt päätökset vaikuttavat samaan aikaan eri tavoilla eri ryhmiin. Ymmärrän, että on olemassa monenlaisia tapoja elää eikä ole yhtä "oikeaa"”.

”Koska on aina ollut kahden maan kansalainen, niin on vaikeaa sanoa millainen olisi, jos olisi vain yhden maan kansalainen. Oletan kuitenkin, että on avannut silmiä ja ajatuksia sille, että on koko muu maailma ja erilaisia käsityksiä siitä mikä on toivottavaa. Eli, että Suomi on vain yksi maa muiden joukossa, jossa on hyvät ja huonot puolensa kuten muillakin mailla.”

”I consider politics and international relations from the perspective of two countries and as a person who goes between them. It makes me appreciate the importance of international cooperation.”

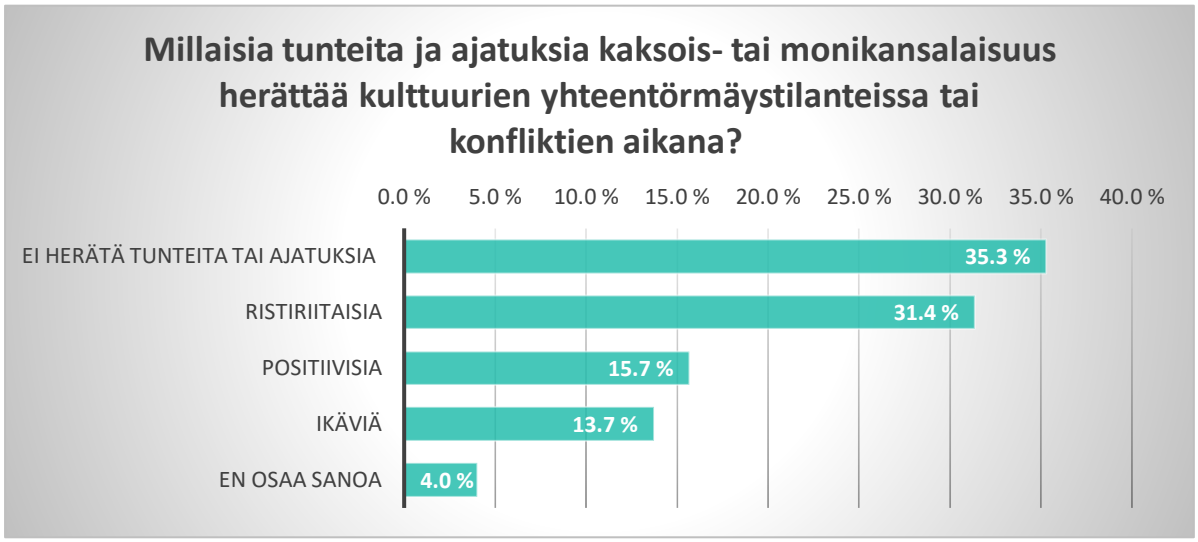

Kuvio 13. Millaisia tunteita ja ajatuksia kaksois- ja monikansalaisuus herättää kulttuurien yhteentörmäystilanteissa tai konfliktien aikana?

Vastaajilta kysyttiin myös, millaisia tunteita ja ajatuksia heillä herää kulttuurien yhteentörmäystilanteissa tai kansainvälisten konfliktien aikana (kuvio 13). Vastaajista vähemmistö (4 %) ei osannut sanoa. Noin kymmenesosa vastaajista (13,7 %) vastasi kyseisten tilanteiden herättävän ikäviä tunteita. Alle viidesosa vastaajista (15,7 %) vastasi tilanteiden herättävän positiivisia tunteita. Yleisimpiä tunteita olivat ristiriitaiset tunteet ja ajatukset (31,4 %). Suuri vastauksia (35,3 %) sai “eivät herätä tunteita tai ajatuksia” vastausvaihtoehto.

Vastaajat pystyivät lopuksi halutessaan kertomaan tarkemmin tunteistaan ja ajatuksistaan kosken konfliktitilanteita ja kaksois-tai monikansalaisuuden tuomaa roolia ja tuntemuksia. Osa kertoi kokemuksistaan kulttuurien yhteentörmäystilanteissa ja osa kertoi, ettei ollut kokenut yhteentörmäyksiä. Monet vastaajista toivat esille kaksois- ja monikansalaisuuden omaavan mahdollisen roolin sillanrakentajina yhteiskunnassa konfliktitilanteiden sattuessa.

> *”Dual citizens could have the role of good ambassadors and build bridges between one society and the other that is seen as "strangers" by some people who are less tolerant or are afraid.”*

> *”Kun yrittää katsoa vähän kummaltakin puolelta asiaa ja miksi. Ja usein syynä on joko uskonto tai raha ainakin sodissa siis. Ja tulee miettineeksi sitä, että mitä jos jokainen maapallon ihminen pakotettaisiin vuodeksi toiseen kulttuuriin/ maahan asumaan niin avartaisiko se heidän maailman katsomusta. Jos joutuisi yrittää ymmärtää toisenlaisia ihmisiä toisenlaisia tapoja. Ahneutta sen sijaan on hankalampi pois kitkeä.”*

2.3 Lapset

2.3.1 Lasten kaksois- ja monikansalaisuus

Kyselyn 9. osassa keskityttiin lasten kaksois- ja monikansalaisuuteen. Vastaajilta kysyttiin ensin, oliko heillä lapsia ja vastauksen perusteella he ohjautuivat vastaamaan joko lapsia koskeviin kysymyksiin, tai hyppäsivät osion ohi seuraavaan. Suurimmalla osalla vastaajista (74,7 %) oli lapsia.

Osion alussa kysyttiin lapsen vanhempien kansalaisuudet sekä lapsen vanhempien syntymämaat. Tätä dataa ei analysoitu johtuen sen kyseenalaisesta relevanttiudesta suhteessa kyselyn päämäärään, tilanne ja asenteet koskien kaksois- ja monikansalaisuutta.

Vastaajilta kysyttiin, oliko heidän lapsellaan tai lapsillaan jo kaksois- tai monikansalaisuutta. Suurin osa vastaajista (66,1 %) kertoi lapsillaan jo olevan kaksois- tai monikansalaisuus. Kolmasosalla vanhemmista (29 %) ei ollut lapsia, joilla olisi kaksois-tai monikansalaisuus. Vanhemmista vähemmistöllä (4,8 %) oli lapsia, joilla osalla oli kaksois-tai monikansalaisuus ja osalla ei. Edellisen kysymykseen myöntävästi vastanneilta kysyttiin jatkokysymyksenä, kuinka monta lasta heidän perheessään on, joita kaksois- tai monikansalaisuus koskettaa tai koskettaisi. Yli puolella (56,8 %) vastanneista vanhemmista oli yksi lapsi, jota kaksois- tai monikansalaisuus koskettaa. Neljäsosalla vanhemmista (25 %) oli kaksi lasta, joilla oli oikeus kaksois- tai monikansalaisuuden hakemiseen. Vastaajista 15,9 % oli perheessään kolme lasta, joita kaksois- ja monikansalaisuus kosketti. Vähiten kyselyyn vastanneista (2,3 %) oli vanhempia, joilla oli enemmän kuin 3 lasta, joita kaksois- tai monikansalaisuus koskettaa tai koskettaisi.

Kysymykseen kieltävästi vastanneilta kysyttiin puolestaan, olivatko he harkinneet kaksois- tai monikansalaisuuden hakemista lapselle. Kysymykseen vastasi 18 henkilöä. Vastanneista kolmasosa (33,3 %) ettei ollut harkinnut asiaa ja toinen kolmasosa (33,3 %) kertoi harkinneensa hakemista. Hieman yli viidesosa vastanneista vanhemmista (22,2 %) kertoi, että aikoi hankkia lapselleen kaksois- tai monikansalaisuuden. Vain kymmenesosa (11,1 %) kyselyyn vastanneista vanhemmista koki, ettei asia ollut ajankohtainen.

Myöntävästi kysymykseen lapsen kaksois- tai monikansalaisuudesta tai kysymykseen kansalaisuuden hankkimisen harkitsemisesta vastanneilta kysyttiin jatkokysymyksenä tärkeimpiä syitä päätökselle (kuvio 14). Vastaajia pyydettiin valitsemaan 3 tärkeintä syytä 12 kohdan listalta (sisälsi vaihtoehdon ”Ei mikään yllä olevista”). Kaikki eivät valinneet kolmea syytä ja jotkut vastasivat enemmän, kuin kolme syytä (jotkut mainitsivat jopa 10 syytä). Kaiken kaikkiaan eri syitä valittiin yhteensä 213 (kaavio 9.). Huomioimme tässä raportissa kaikki ne. Yleisimmin valittuja syitä olivat opiskelu- ja työmahdollisuudet (59,3 %), kansalaisuuden vaikutus lapsen identiteettiin (53,7 %) ja lapsen kokemaan yhteyteen

kummankin/useamman maan kulttuuriin (53,7 %), kansainvälisen matkustamisen helppous (48,1 %) sekä lapsen siteiden vahvistuminen ja vahvempi kiintyminen toiseen kotimaahan (40,7 %).

Kuvio 14. Tärkeimmät syyt kaksois- tai monikansalaisuuden hakemiselle lapselle.

Kaikilta osion vastaajilta, joilla oli lapsia, kysyttiin vastaavasti myös kolmea tärkeintä syytä epäröinnille kansalaisuuden hankkimisessa. Vastaajia pyydettiin valitsemaan 3 tärkeintä syytä 14 kohdan listalta (sisälsi vaihtoehdon ”Ei mikään yllä olevista”) tai kirjoittamaan oman vastauksensa ”muu” -kohtaan. Kaikki eivät valinneet kolmea syytä ja jotkut vastasivat enemmän, kuin kolme syytä, koska mahdollisuutta ei suljettu pois. Kaiken kaikkiaan eri syitä valittiin yhteensä 115, ja otamme tässä kaikki huomioon. Hieman alle kolmasosa vastaajista vastasi kysymykseen ”Ei mikään yllä olevista” (27 %). Seuraavaksi yleisimpiä syitä olivat byrokraattiset esteet (14.8 %), asevelvollisuus (12,2 %),

kansalaisuuden hakemiseen liittyvät kustannukset (8,7 %) ja lakien ja säännösten monimutkaisuus (8,7 %).

2.3.2 Lasten kaksois- ja monikansallisuuden merkitys

Kyselyn kymmenes osio selvitti lasten kaksois- ja monikansallisuuden merkitystä. Ensimmäisessä kysymyksessä vastaajille esitettiin viisi väittämää, joita pyydettiin arvioimaan kaksois- ja monikansalaisuuden vaikutuksen näkökulmasta asteikolla ”ei lainkaan”, “vähän”, “suurimmilta osin”, “täysin” tai ”en osaa sanoa”.

Ensimmäinen väittämä koski lapsen identiteettiä ja kokonaisvaltaista yhteenkuuluvuuden tunnetta kaikkiin perheessä oleviin kulttuureihin ja perinteisiin. Suurin osa vastaajista (83,9 %) vastasi kokevansa kaksois- ja monikansalaisuuden vaikuttavan lapsen yhteenkuuluvuuden tunteeseen. Enemmistö vastaajista (66,1 %) koki vaikutuksen olevan huomattava. Hieman yli kolmasosa vastaajista (37,1 %) vastasi kansalaisuuden vaikuttavan ”täysin”. Hieman yli viidesosa vastaajista (29 %) vastasi kokevansa vaikutuksen ”suurimmilta osin”. Alle viidesosa vastaajista (17,7 %) arvioi vaikutuksen lapsen identiteettiin ja kokonaisvaltaiseen yhteenkuuluvuuden tunteeseen olevan vähäinen. ”Ei lainkaan” vaikutusta vastauksia ja “en osaa sanoa vastauksia ” ilmeni saman verran, hieman alle kymmenesosa (8,1 %).

Toinen väittämä koski kulttuurisen perinnön ja arvojen eteenpäin siirtämistä. Suurin osa vastaajista (83,9 %) koki, että kaksois- ja monikansalaisuudella oli vaikutusta asiaan. Hieman yli puolet vastaajista (56,5 %) kokivat vaikutuksen olevan huomattava. Lähes kolmasosa vastaajista (27,4 %) vastasi kansalaisuuden vaikuttavan ”täysin”. Alle kolmasosa vastaajista (29 %) vastasi ”suurimmilta osin” kulttuurisen perinnön ja arvojen eteenpäin siirtämisessä. 27,4 prosenttia vastaajista arvioi vaikutuksen olevan ”vähän”. “Ei lainkaan” vaikutusta arvioi 9,7 prosenttia vastaajista ja 6,5 prosenttia vastaajista vastasi ”En osaa sanoa”.

Kolmas väittämä koski perheen historian ja sukupolvien välistä jatkuvuutta. Suurin osa vastaajista (80,6 %) vastasi kokevansa kaksois- ja monikansalaisuudella olevan vaikutusta perheen historian ja sukupolvien välisen jatkumon siirtymiseen. Hieman yli puolet vastaajista (58,1 %) kokivat vaikutuksen olevan huomattava. Hieman alle kolmasosa vastaajista (29 %) vastasi kansalaisuuden vaikuttavan ”täysin”. Viidesosa vastaajista (22,6 %) vastasi ”suurimmilta osin” perheen historian ja sukupolvien väliseen jatkuvuuteen. Liki kolmasosa vastaajista (29,0 prosenttia) arvioi vaikutuksen olevan ”vähän”. ”Ei lainkaan” vain hieman yli kymmenesosa (14,5 %). Vähiten vastauksia (4,8 %) tuli kohtaan ”En osaa sanoa”.

Neljäs väittämä koski monikulttuurisuuden arvostamista. Suurin osa vastaajista (88,7 %) koki, että kaksois- ja monikansalaisuudella oli vaikutusta asiaan. Enemmistö vastaajista (66,1 %) koki vaikutuksen olevan huomattava. Yli kolmasosa vastaajista (40,3 %) vastasi kansalaisuuden vaikuttavan ”täysin”. Noin neljäsosa (25,8 %) vastasi) ”suurimmilta osin” monikulttuurisuuden arvostamiseen. Hieman yli viidesosa vastaajista (22,6 %) arvioi vaikutuksen olevan ”vähän”. ”Ei lainkaan “vastasi hieman yli kymmenesosa vastaajista (11,3 %).

Viimeinen väittämä koski vaihtoehtojen laajuutta lapsen elämässä. Valtaosa vastaajista (95,2 %) koki, että kaksois- ja monikansalaisuudella oli vaikutusta asiaan. Valtaosa (90,3 %) vastaajista koki myös vaikutuksen olevan huomattava. Yli puolet vastaajista (69,4 %) kansalaisuuden vaikuttavan ”täysin”. Viidesosa (21 %) vastasi ”suurimmilta osin” vaihtoehtojen laajuuteen lapsen elämässä. Vähemmistö vastaajista (4,8 %) koki vaikutuksen olevan ”vähän”. ”Ei lainkaan” vaikutusta arvioi huimasti alle kymmenesosa vastaajista (3,2 %). Vain 1,6 % vastasi ”En osaa sanoa”.

Seuraavaksi kyselyssä selvitettiin, kuka vastaajien perheessä teki päätöksen lapsen kaksois- tai monikansalaisuuden hankkimisesta (kuvio 15). Listalla olleiden vaihtoehtojen lisäksi, vastaaja pystyi myös kirjoittamaan oman vastauksensa ”muu” -kohtaan. Valtaosa vastaajista (82,3 %) vastasi vanhempien tekevän päätökset. Vähemmistö vastaajista (4,8 %) kertoi, että keskustelu käytiin, ja tehtiin yhdessä lapsen kanssa, lapsen ollessa riittävän vanha. Saman verran vastaajia (4,8 %) kertoivat, ettei perhe ole puhunut asiasta, ja edelleen saman verran vastaajia (4,8 %) vastasi ”En osaa sanoa”. Vain 1,6 prosenttia vastaajista kertoi päätöksen olleen välttämätön velvoite laissa, jos lapsen kanssa halusi matkustaa toiseen kotimaahan. Saman verran vastaajia (1,6 %) totesivat kaksoiskansalaisuuden olevan lapsen synnyin oikeus, eikä päätöstä näin ollen oltu tarvinnut tehdä perheen kesken.

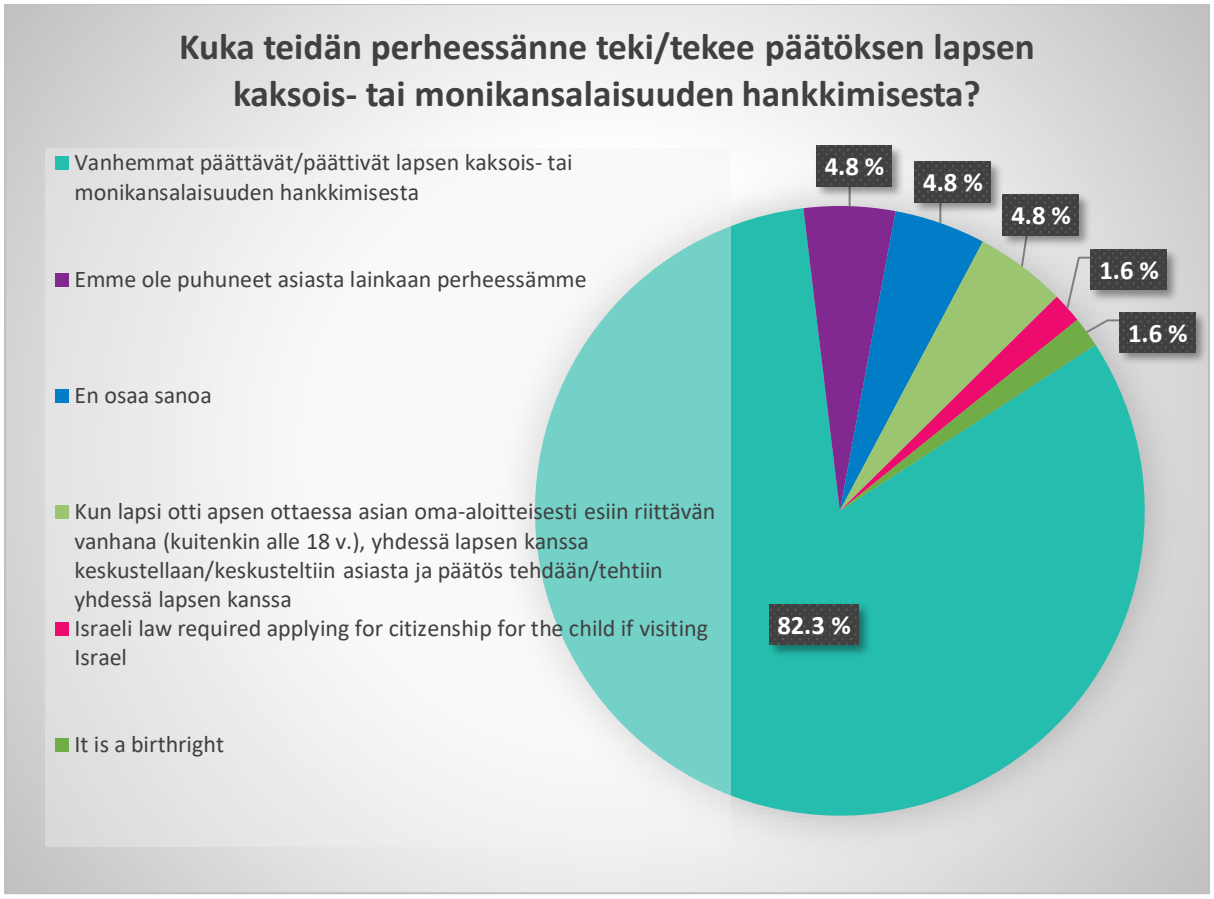

Kuvio 15. Kuka teidän perheessänne teki/tekee päätökset lapsen kaksois- tai monikansalaisuuden hankkimisesta?

Vastaajilta kysyttiin myös, millaisia haasteita he olivat kohdanneet lapsen kaksois- tai monikansalaisuuteen liittyen? Kysymyksen saattoi jättää vastaamatta, jos se ei ollut olennainen. Vastauksissa moni toi esille byrokraattiset haasteet ja Suomeen liittyen esimerkiksi oikeuden vain yhteen viralliseen äidinkieleen.

> *”Byrokratia kolmessa maassa ja viranomais- ym. tahojen tietämättömyys muiden maiden käytännöistä.”*

> *”Error in Kela set up and difficulty to choose native language in DVV (only one language can be entered).”*

> *”Ei kaksoiskansalaisuuden mutta kielen kannalta. Kun pitää valita vain yksi äidinkieli.”*

Osa toi myös esille muiden maiden laeissa olevat velvoitteet kansalaisuuden rekisteröinnistä tai pakollisesta asevelvollisuudesta:

> *”Lapselle tuli kutsunnat toisesta kotimaasta, vaikka lain mukaan siellä vapautettu armeijasta. Toisena asiana myös se, että varsinaisesti kansalaisuuden ottaminen ei ole*

varsinaisesti päätös vaan laki vaatii Israelin kansalaisia ilmoittamaan 30vrk kuluessa lapsen syntymästä."

"When visiting my home country, they want my child to have also our own citizenship. There is a misinterpretation of the constitution, in which it says that a child of a Brazilian citizen is entitled to Brazilian citizenship, but some officials understand that this is a mandatory thing. There is a lot of pressure from the Brazilian Embassy in Finland to register the children as Brazilian as well, which in my view is a negative kind of unnecessary pressure. Dual citizenship should be a right, not an obligation."

Vastaajilta kysyttiin vastaavasti myös hyödyistä, joita he olivat kohdanneet lapsen kaksois- ja monikansalaisuuteen liittyen. Useimmat toivat esille matkustamisen ja yhteyden toiseen maahan ja sukulaisiin:

"Matkustaminen toiseen kotimaahan helpompaa ja mahdollisesti jatkossa siellä asuminen. Sukulaissuhteiden ylläpitäminen."

"Straightforward travelling, strengthened national identity."

Osa mainitsi myös viranomaisten kanssa asioimisen helpottumisen ja opiskelu mahdollisuudet:

"Asiointi helpompaa terveydenhuollossa ja muissa virastoissa Turkissa."

"Opiskelumahdollisuus yliopistossa ilman sisäänpääsykokeita."

Kaikilta osion vastaajilta kysyttiin, millaisia kokemuksia ja näkemyksiä he olivat saaneet muilta vanhemmilta lapsen kaksois- tai monikansalaisuuteen liittyen. 33,9 prosenttia vastasi, ettei ole saanut kommentteja muilta vanhemmilta ja 14,5 prosenttia vastasi, ettei osannut sanoa. 32,3 prosenttia kertoi saaneensa positiivisia kommentteja muilta vanhemmilta.

"Only positive reactions. It is "cool" to have multiple citizenships."

"Saimme muilta vanhemmilta erilaisia tietoja koskien kaksoiskansalaisuuden hakemiselle. Meille molemmille vanhemmille oli tärkeää, että lapsella on kaksoiskansalaisuus."

Osa kyselyyn vastanneista vanhemmista kertoi kokevansa, etteivät ihmiset ymmärtäneet tilannetta.

"Some have the same opinions as I have, others have opposite opinions (defending the obligation of registering children with dual citizenship)."

"Olen saanut kysymyksiä lapseni kansalaisuudesta ja olen joutunut perustelemaan omaa mielipidettä."

”Moni kyselee asiasta koska harvinaisempi yhdistelmä kansalaisuuksia. Mutta ei erityisiä kommentteja ole tullut, jotkut ihmettelevät toki miksi haluaisi 2 kansalaisuutta mutta kyllä se on ollut meille itsestäänselvyys, että lapsilla on molemmat.”

Vastaajilta kysyttiin lopuksi, oliko heidän lapsensa joutunut, tai joutuisiko luopumaan jostakin kansalaisuudesta saadakseen toisen. Valtaosa vastaajista (95,2 %) vastasi kysymykseen “ei”. Vain 4,8 % vastaajista vastasi kysymykseen “kyllä.”

2.4 Mahdolliset muutokset koskien kaksois- ja monikansalaisuutta

Kyselyn 11. osa käsitteli mahdollisia muutoksia kaksois- ja monikansalaisuuteen. Kyselyssä vastaajille kerrottiin lyhyesti Petteri Orpon hallituksen suunnittelemista muutoksista ja selvityksestä kaksoiskansalaisuusjärjestelmän suhteen. Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman tavoitteisiin kuuluu selvittää mahdollisuudet siirtyä kaksoiskansalaisuusjärjestelmän osalta vastavuoroisuusperiaatteeseen huomioiden lapsen oikeudet ja perheoikeudelliset kysymykset. Tämän osion kysymykset esitettiin kaikille vastaajille. Vastaajilta kysyttiin, millaisia ajatuksia hallitusohjelman tavoitteen oleva kansalaisuuden ehtojen tiukentaminen heissä herätti (kuvio 16). Vastaajat pystyivät valitsemaan vaihtoehdoista ”positiivisia”, “neutraaleja”, “negatiivisia” ja ”en osaa sanoa” tai

Kuvio 16. Mitä ajatuksia hallitusohjelman tavoitteena oleva kansalaisuuden ehtojen tiukentaminen sinussa herättää?

kirjoittamaan ”muu” -kohtaan oman vastauksensa. Suurin osa vastaajista (63,9 %) kertoi asian herättäneen negatiivisia ajatuksia. Lähes viidesosa (19,3 %) ei osannut sanoa millaisia. Huimasti alle

kymmenesosa (6 %) vastasi neutraaleja. ”Muu” -kohdan vastauksista oli tulkittavissa (4,8 %) ja yksi ei ymmärtänyt kysymystä.

Osiossa kysyttiin myös, millaisia mielipiteitä ja ajatuksia vastaajilla oli kaksois- ja monikansalaisuuden mahdollisista rajoitteista ja esteistä. Yleisin suhtautuminen rajoituksiin ja esteisiin oli vastauksissa kielteinen.

> *”Kaksoiskansalaisuuden rajoittaminen vaikuttaisi merkittävästi Suomen mahdollisuuksiin vaikuttaa kansainvälisellä tasolla ja myrkyttäisi kansalaistensa identiteetin johtaen turhaan polarisoitumiseen "meidän (suomalaisten) puolella tai meitä vastaan" asenteella.”*

> *”Allowing dual/multiple citizenship gives an open and friendly picture of a country. It's naïve and oversimplified to think that in this globalized world we'd have straightforward national identities. I would be devastated if my children would lose either of their citizenship (and so would they!). I think of expats as ambassadors for Finland and Finnish culture.”*

> *”Aivan järkyttävää, sillä suurin osa kaksoiskansalaisista ei ole venäläisiä, eikä heistäkään suurin osa valtion agentteja. Tällaiset lakialoitteet leimaavat kaikkia monikulttuurisia ja monikansallisia.”*

> *”En ymmärrä keneltä se on pois, jos jollain ihmisellä on kaksi kansalaisuutta, kaksi äidinkieltä. Se on rikkaus. Eikä pidä ihmisiä rankaista siitä, että on esim. syntynyt toisessa maassa kuin kulttuuri perintö/vanhemmat. Eräs australialainen ystäväni suree sitä, että hänen piti täysi-ikäiseksi tullessaan valita Australian ja Japanin väliltä. Hän on syntynyt Australiassa japanilaisille vanhemmille. Ja saanut japanilaisen kasvatuksen australialaisella twistillä. Ja kokee olevansa sekä australialainen että japanilainen, mutta joutui valitsemaan, kumpaan maahan kuului. En halua, että lapseni joutuu ikinä saman päätöksen eteen.”*

> *”Tulisi tunnistaa, että ihmisellä on kuitenkin kulttuurinen sidos moniin maihin, vaikka ei olisikaan saanut hankkia tai pitää kansalaisuutta esim. toisen vanhempansa kotimaassa. Ei siis sinänsä vaikuta siihen onko lojaali vai eikö ole. Voisi keksiä mieluummin muita keinoja pohtia mahdollisten riskien pienentämiseen. Maailmalla on kuitenkin valtavasti maita missä ihmisillä on monia kansalaisuuksia. Tarvitsisi myös olla aika paljon tutkimustietoa siitä, että nimenomaan kansalaisuus useassa maassa on jotenkin riski (eikä*

siis se, että on yleensäkin jotain sidoksia, joita siis tulisi olemaan, vaikka monikansalaisuutta ei sallittaisikaan)"

Joillakin vastaajista suhtautuminen rajoituksiin ja esteisiin oli melko ambivalentti ja asia koettiin monisyisenä:

"Complex issue… has to be possible to restrict with some countries, or at least being in certain positions if divided loyalty applies."

"Turvallisuuskysymykset on syytä ottaa huomioon."

"Riippuu kontekstista, mutta yleisesti ottaen toisen kansalaisuuden saaminen on vain positiivinen ja kaikkia osapuolia ja tahoja hyödyttävä asia. Tietysti ymmärrän vaikutukset esim. rikoksesta tuomittuihin tai pelkästään propagandaa levittäviin toisen maan hyväksi."

Vastaajat pystyivät halutessaan lopuksi kertomaan, millaisia tulevaisuuden suunnitelmia ja toiveita heillä oli kaksois- tai monikansalaisuuden suhteen. Yleisimmin vastauksissa ilmeni toive oikeuksien säilymisestä nykyisellään, tai, että rajoitteita ei tulisi.

"Nykyinen järjestelmä on ollut hyvä."

"Ei laiteta rajoituksia sen perusteella, jos on kaksi kansalaisuutta."

Vastaajat esittivät myös toiveita ja parannusehdotuksia mahdollisiin muutoksiin kaksois- ja monikansalaisuuden käytäntöihin. Esimerkiksi kahden virallisen äidinkielen rekisteröinti Suomessa mainittiin vastaajien kommenteissa useamman kerran.

"Että se säilytetään, sillä tulen varmaan loppu elämäni asumaan kummassakin maassa. Ja, että olisi myös mahdollista valita kaksi äidinkieltä. Onhan meillä kaksi virallista kieltäkin."

"I hope that legislation regarding multiple citizenship doesn't change. I also hope that it would be possible to register more than one language in the population register."

"Että esim. kaksikielinen voisi olla virallisestikin."

Osa toivoi muutosta koskien ihmisten ja ympäröivän yhteiskunnan suhtautumista moni – ja kaksoiskansalaisuuteen.

"Dual citizenship and dual language to be fully accepted and celebrated as a normal and positive thing."

”Suomi voisi olla armollisempi ulkosuomalaisia kohtaan, eikä vaatia kiskurihintoja edustuston kautta hankituista passeista. Voi olla, että jotkut eivät enää hanki Suomen passia, koska sitä on vaikea saada ulkomailla.”

”I hope to get it for my child once the time is right, and I would hope that it should be more about welcoming people than segregating them.”

”Tulee säilyttää jatkossakin mahdollisuus siihen ja ehkä vain varmistua siitä, että maiden välisissä sopimuksissa ja muussa lainsäädännössä huomioitaisiin, että ihmisellä voi olla monia kansalaisuuksia oikeuksineen ja ennen kaikkea velvollisuuksineen.”

Osa vastaajista ehdottivat myös rajoituksia, joihin olisivat valmiita:

”Toivon, että kaksoiskansalaisuus hyväksytään osana ihmisen moninaista identiteettiä. Epädemokraattisten ja aggressiivisen valtioiden kaksoiskansalaisuutta ei pidä automaattisesti hyväksyä.”

”Dual or multiple citizenship should only disallowed in extreme cases and not as a rule. E.g. war crimes, spying. Identity is not homogeneous and should be honored.”

Kyselyn lopussa vastaajilla oli mahdollisuus kertoa omin sanoin ajatuksistaan liittyen kaksois- ja monikansalaisuuteen sekä niihin kohdistuviin mahdollisiin muutoksiin tulevaisuudessa. Osio oli kyselyn viimeinen osio, ja sen ainoana kysymyksenä kysyttiin kaksois- tai monikansalaisuuteen liittyviä kokemuksia tai tarinoita, joita vastaaja halusi vielä jakaa:

”On erikoista, ettei minulle syntyessäni 1982 myönnetty Suomen eikä Bulgarian kansalaisuutta, vaan minulle jouduttiin anomaan oleskelulupaa Suomeen. Minulla oli muukalaispassi, kunnes sain Suomen kansalaisuuden 2-vuotiaana. Kaksi vuotta vanhempi veljeni sai syntyessään Suomen kansalaisuuden.”

“I have British friends in Estonia who must choose to give up their British citizenship if they acquire Estonian citizenship. They all hate having to choose. It causes the whole family long term emotional distress and leaves them with extremely negative feelings against Estonia, whether or not they make the change. It is absolutely unbelievable that Finland can even be considering to regress. It will damage people, and it will damage the country.”

“I applied for Finnish citizenship six months ago. The new law makes me feel like I’m not wanted here. Focusing on general immigration restrictions keeps highly educated immigrants away, which is a shame for Finnish innovation economy.”

"I don't have any specific opinion about Finnish citizenship application system, however I hope Japanese law will be changed at some point for intercultural children. Citizenship is directly connected to our personal identity, not allowing dual citizenship by law would cause identity confusion and demanding for intercultural children to choose which citizenship they will keep. (Most of the intercultural children possess dual citizenship, however it is not officially allowed by law, so it is a black box.)"

3. Yhteenveto ja johtopäätöksiä

Kaksois- ja monikansalaisuus laajentaa yksilön identiteetin rakentumista tarjoten mahdollisuuden kokea yhteenkuuluvuutta ja osallisuutta useamman ryhmän jäsenenä (Bauböck & Haller, 2021 p.34). Kansalaisuuden omaaminen voi vaikuttaa positiivisesti kokemukseen useampaan kulttuuriryhmään kuulumisesta luoden monipuolisemman käsityksen itsestä osana eri yhteisöjä. Vastaajat pystyivät avaamaan kansallisen identiteetin kokemuksiaan tarkemmin osioiden avoimissa osuuksissa. Avoimista vastauksista kuvastuu laaja arvostus kaksois- ja monikansalaisuutta kohtaan niin vastaajan oman kuin lastenkin identiteettien ja kulttuuriyhteyden säilyttämisen kannalta. Suurella osalla vastaajista kaksois- tai monikansalaisuus näyttäytyi identiteettien ja kulttuurien rikkautena. Kaksois- ja monikansalaisuus nähtiin useampana täytenä identiteettinä, sen sijaan että ne olisivat muodostaneet kilpailevia identiteettejä tai lojaliteetteja. Lisäksi niillä, joiden suomalaisuutta oli kyseenalaistettu, kaksois- tai monikansalaisuus toimi oman identiteetin täyttäjänä. Useampi kansalaisuus validoi vastaajan kokemuksen siitä, ettei hän sopinut suomalaisuuden malliin tai kokenut itseään vain suomalaiseksi. Näissäkään tilanteissa useampi kansalaisuus ei vaikuttanut aiheuttavan vastaajille kilpailevia identiteettejä tai lojaliteetteja.

Kaksois- ja monikansalaisuudesta oli myös käytännön hyötyjä erityisesti tilanteissa, joissa Suomeen muuttaneen kaksoiskansalaisen vanhemmat olivat toisessa maassa. Kaksoiskansalaisuus helpottaa vanhemmista huolehtimista ja heidän luonaan käymistä, viisumihakemuksia sijaan. Lisäksi osa vastaajista toi esiin huolen siitä kuinka hankalaa toisesta kansalaisuudesta luopuminen voisi olla, erityisesti mikäli henkilö ei ole tottunut asioimaan toisen kansalaisuuden maan viranomaisten kanssa. Tämä huoli nostettiin erityisesti esiin niiden vastaajien toimesta, joilla oli Venäjän kansalaisuus.

Lasten kaksois- ja monikansalaisuudella koettiin olevan suuri merkitys lapsen elämälle. Erityisen merkittävänä nähtiin useamman kansalaisuuden merkitys lapsen vaihtoehtojen kannalta. Merkittävinä nähtiin myös useamman kansalaisuuden merkitys monikulttuurisuuden arvostamiselle, lapsen yhteydelle perheen toisen puolen historiaan ja perintöön sekä siihen että lapsi on yhtä lailla osa suomalaista kulttuuria kuin myös muita kulttuurejaan. Vastauksista käy ilmi myös huoli kaksois- ja monikansalaisuus järjestelmän mahdollisten muutosten vaikutuksesta Suomen maakuvaan. Kaksois- monikansalaisuus järjestelmän heikentäminen voisi vaikuttaa negatiivisesti ulkomaalaisten käsitykseen Suomesta avoimena ja sallivana yhteiskuntana. Lisäksi vaikka kyselyssä ei kysytty äidinkielestä, nostivat vastaajat monikielisyyden äidinkielenä esiin useita kertoja. Tämä viittaa siihen, että monikielisyys äidinkielenä olisi tärkeää ihmisille, joilla on kahdenkulttuurin tausta.

Ottaen huomioon kaksois- ja monikansalaisuudesta saatavat hyödyt ja negatiivisen suhtautumisen mahdollisiin kaksoiskansalaisuusjärjestelmän muutoksiin, jotka rajoittaisivat kaksois- ja monikansalaisuutta, voitaneen arvioida, että kiristykset kaksoiskansalaisuusjärjestelmään aiheuttaisivat henkistä pahoinvointia suurelle osalle niitä ihmisiä, joita kiristykset koskisivat. Rajoitukset kaksois- ja monikansalaisuuteen todennäköisesti heikentäisivät myös lasten mahdollisuutta säilyttää yhteys heidän kulttuurisiin juuriinsa ja ulkomailla asuviin perheenjäseniinsä. Rajoitukset kaksois- ja monikansalaisuusjärjestelmään voisivat lisäksi heikentää perheiden hyvinvointia, kun muutokset paitsi lisäisivät perheiden työtaakkaa eri maiden viranomaisten kanssa, myös mahdollisesti vaikuttaisivat perheiden sisäisiin dynamiikkoihin negatiivisesti.

Mikäli kaksoiskansalaisuusjärjestelmään halutaan tehdä muutoksia, olisi tärkeää selvittää lisäksi se, vaikuttaako kansalaisuudet merkittävästi ihmisen lojaliteetteihin. Suomessa tälläkin hetkellä tietyt kansalaisuudet ovat toimineet esteinä tietyissä ammateissa toimimiselle. Näin ollen valtiolla on jo työkaluja puuttua muiden maiden kansalaisten mahdollisuuksiin vaikuttaa suomalaisessa yhteiskunnassa.

4. Familian kaksoiskansalaisuusidentiteettiä tukeva työ

Belingual kielikerhot ovat vapaaehtoisvanhempien ohjaamia kerhoja, joissa alle-kouluikäisten lasten perheet kokoontuvat viettämään yhdessä aikaa leikin, laulun ja askartelun kautta eri vähemmistö kotikielillä. Belingual kielikerhojen päämääränä on lasten kahdenkulttuurin identiteetin vahvistamiseen sekä yhteisön ja vertaistuen tarjoaminen. Usein perheet, joissa ainakin osalla on kaksois- tai monikansallisuus ovat myös kaksikielisiä, jolloin toinen kotikieli on vähemmistökieli. Näin ollen Belingual kielikerhot voivat toimia myös lapsen identiteetin vahvistamisessa, ylläpitää toisen vanhemman kulttuuri-identiteettiä sekä vahvistaa vanhemman ja lapsen välistä yhteyttä.

Familia toteuttaa myös Duo vertaisryhmätoimintaa valtakunnallisesti useammassa eri kunnassa. Duo ryhmät ovat kahden kulttuurin perheiden ja perheenjäsenten kohtaamispaikkoja. Toimintaamme kuuluvat esimerkiksi Duo Äiti & vauva- ja Duo Taaperoryhmät, Duo Isäryhmät, Duo Olohuone perhekahvilat sekä Duo työnhaku- ja kotoutumisryhmät. Ryhmissä voi tavata muita kahden kulttuurin perheitä ja verkostoitua kahvin, teen ja pienen purtavan äärellä. Ryhmät tarjoavat turvallisen tilan yksilöille, ylläpitää sosiaalisia suhteita, kokea yhteenkuuluvuutta ja kulttuurillista monimuotoisuutta tarjoten samalla vertaistukea kahden kulttuurin perheille. Duo toiminnassa huomioidaan myös lapset tarjoten muun muassa leluja, kuvakirjoja ja piirustusvälineitä.

5. Muuta huomioitavaa kyselystä

Vastaajien joukossa ihmisiä, jotka tehneet kyselyn lapsensa nimissä tai puolesta. Tämä luo tilastollista epätarkkuutta vastaajien ilmoittamien demograafisten tietojen suhteen. Vastauksien totuuden mukaisuutta voitaneen kuitenkin pitää luotettavana. Vastaajista kaksi myös ilmoittivat iäkseen

6. Lähdeluettelo

Bauböck, R., & Haller, M. (2021). Dual Citizenship and Naturalisation.

Kansalaisuuslaki 359/2003. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030359>. Viitattu 24.2.2025.

YLE & Tolkki, Kristiina 2023. Hallituspuolueista löytyy haluja kieltää Venäjän ja Suomen kaksoiskansalaisuus – näin mielipiteet jakautuivat. Politiikka. <https://yle.fi/a/74-20063406>. Viitattu 26.3.2025.

Mead, G.H., 1967 [1934]. Mind, Self and Society. Chicago: University of Chicago Press.

International Social Survey Programme (ISSP) & Blom, Raimo (Tampereen yliopisto) & Melin, Harri (Tampereen yliopisto): ISSP 2013: kansallinen identiteetti III: Suomen aineisto [data]. Dataversio 1.0 (2014-06-12). Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [jakaja]. DOI: https://doi.org/10.60686/t-fsd2944; URN: https://urn.fi/urn:nbn:fi:fsd:T-FSD2944

Kansaneläkelaitos (KELA), 2023. Suomen sosiaaliturva. https://www.kela.fi/suomen-sosiaaliturva

Schlesinger, P. (1987). On national identity: some conceptions and misconceptions criticized. Social Science Information, 26(2), 219-264. https://doi.org/10.1177/053901887026002001 (Original work published 1987)

Sisäministeriö 2025. Usein kysytyt kysymykset kaksoiskansalaisuudesta. Kansalaisuus, Maahanmuutto. Vastuualueet. <https://intermin.fi/maahanmuutto/kansalaisuus/ukk-kaksoiskansalaisuudesta>. Viitattu 26.3.2025.

Taylor, D. M. (1997). The quest for collective identity: The plight of disadvantaged ethnic minorities. Canadian Psychology / Psychologie canadienne, 38(3), 174–190. https://doi.org/10.1037/0708-5591.38.3.174